

Minnen och Ärfarenheter

" Ur Livet "

Tillegnad Hadar

Det är nu bra länge sen jag ombads av en son att skriva och anteckna något av mitt livs ärfarenheter, men finner det svårt att dervid göra behövlig urskiljning dels därför att man ej tar så noga reda på sina upplevelser och känslor vid tillfället, utan förglömmar mycket, dels och därför att mitt livs bok är skriven i ett sammanhang, och sedan jag lovade min son att tillmötesgå hans önskan har jag - bildligt talat - haft "boken" under skärskådning och funderat på vilka "blad ur mitt liv" av de icke förseglade, som voro lämpliga att nedskriva. -

Vill först göra den anmärkningen, att dessa rader ej tillkommit i syfte att synas märkvärdig utan av nyss angifvet skäl. För resten är mycket litet att säga om mig sjelv (och ej heller behagligt) men dess mer om Guds, vår Faders trofasta hjälp och kärlek, och jag kan säga att "Hans nåd icke varit fåfång", " av denna nåd är jag vad jag är". - " Är jag något bekväm så är det av Gud."

I Sunnemo socken, i det mångbesjungna Värmland - finnes en by Väsby kallad, (eller kanske ursprungligen Västby), som ligger i en lutning mot Lidsjön med sina leende, av vass kantade stränder med holmar och öar. - Öster om sjön i bakgrunden berg, beklädd med barrskog. -

Överst i byn finnes en röd stuga, inbäddad av lummiga lövträd under sommartiden, med härlig utsikt över sjön, den vackraste utsikt man gärna kan se. I den röda stugan voro folket vakna och i rörelse en natt till vårmånadens första dag. I nattens stillhet väntades det främmande. Straxt på morgonsidan anlände den väntade, en liten en till dessa "Kedars" hyddor. En hjälplös liten en, med lyssnande min och dröm i blicken. -
- Den lille det var jag. -

Nu skall jag göra några utdrag ur de olika kapitlen, begynnande på det första - Det sista är ännu oskrivet och således ej färdigt.

Men kanske jag först borde beröra

Min börd

Mina föräldrar ägde gården, en mindre egendom och voro: Lars Eriksson och hans hustru

Kjerstin Olsdotter, båda födda i Norra Väsby. Han den 29 april 1818. - Hon den 21 september 1829. Sammnvigda av Komminister H. Billman den 26 december 1848.

Deras barn voro:

Sonen Erik Johan född den 1:a mars 1852

Dottern Kristina Maria " " 31 augusti 1856

Sonen Olof August " " 5 december 1859

Sonen Lars Gustaf " " 8 maj 1864

Samt en son Henrik Alfred som dog i difteri i späda år. Min far avled den 1 juli 1887, och min mor den 9 maj 1896.

I den röda stugan tillbringade jag

Min barndom

der mottogs jag av hjälpsamma händer och älskande hjärtan. Der har jag föresten tillbringat alla mina dagar, och der är således "boken" sammanskriven. Derifrån hoppas, och önskade jag helst bliva bortförd när levnadssagan är all.

Av mina första levnadsår har jag naturligtvis inget minne. Jag levde i drömmar och var lycklig, ty jag hade ju far och mor och allt det andra som jag ej kunde ge något namn. - - -

Mina anhöriga ha dock ofta berättat att jag under de allra spädaste åren var en synnerligen fodrande liten herre och ville ha vaggan i gång dygnet om, beroende väl mycket på att jag var utsatt för mycken värk med stora bölder. - När en gick bort kom en annan i stället, ofta flera på en gång. Detta gjorde att jag, utom plågan blev grundligt bortskämd och uttröttade hela husets folk. En händelse från dessa mina okända år må jag här omnämna. När jag var 2 1/2 eller 3 år skulle en moster en dag " mata " mig och satte mig dervid på bordskanten i köket mitt för södra fönstret. Jag började då yrka på, under måltiden, få komma ut för narurbehov. Moster förhöll mig det opassande deri under spisning och ville ej gå. -

Men så började jag gråta och moster gick ut, tagande mig på armen. Strax vi slutit dörren small ett skott och gick genom fönstret, just den rutan krossades, mitt för den plats jag nyss fått lemna. Hadde jag suttit kvar blott några sekunder, hadde det ofelbart blivit min död. - Gärningsmannen var en yngling som ville skjuta en sparv i en apel utom fönstret och hade geväret laddat med kula, som troligen snuddat vid någon gren och tagit lite sned riktning. Det vittnar om Guds beskydd och änglavakten för de små.

Mina syskon hadde likaledes var för sig olyckstillbud som kunnat få dödlig utgång som märkvärdigt förhindrades. Sjelf har jag som fullväxt många gånger varit i livsfara men alltid undgått. Måhända hadde jag då en plats att fylla i livet? Ja säkert! - Kanske mera därom längre fram. -

Utom mina föräldrar bestod familjen av morfar och mormor samt förberörda Moster Maria, dem mins jag väl, - men det första jag minns var att jag agades en gång av morfar, var då omkring 4 år. -

Ungefär vid denna tid var jag mina föräldrar följaktig till ett bröllop åt en annan moster i Bogerud och som man dervid kom sent i säng sov jag länge på morgonen. Vi bebodde ett rum på övre våningen och mina föräldrar hadde stigit upp och stängt dörren. När jag vaknade och fann mig ensam och instängd blev jag förskräckt i tanke de lemnat mig och rest hem. Jag skrek och slog länge på dörren utan att höras av sällskapet i andra rum. Jag sprang då upp på ett bord och fick på något sätt upp fönstret och hadde ej min far kommit i det ögonblicket hadde jag säkert vågat språnget ned. - Likaledes , längre fram i tiden, kanske jag då var 6 år, var jag mosters sängkamrat under sommartiden. Vi lågo i en källarbod. En morgon kom hon att mot vana låsa dörren, då hon tidigt gick ned. Låset kunde ej öppnas inifrån. Då jag vaknade och ej kunde komma ut skrek och bearbetade jag dörren av alla krafter men utan önskat resultat. Jag blev då vild och rusade upp på fars skodisk och nådde jämt ett litet fönster som fanns i ena gaveln på kåken och utslog glaset med mina händer. Fönstret var utan gångjärn och spikat fast men lossnade slutligen vid ena sidan så att jag fick det löst och nedsläppt på yttre sidan till marken, kravlade mig sedan upp och hoppade ned. Vid arbetet med fönstret skar glaset ett förskräckligt stort sår, tvärt över högra underarmen. Det underliga var att ej en blodtår syntes, utan såret gapade med skarpa kanter i det mjuka hullet. Kanske kom det sig därav att jag var så uppjagad och rädd. - Det blödde likväl sedan jag vart ombunden. Av det minnet bär jag ärret ännu i denna dag.-

På hösten samma år var jag med morfar på ett husförhör, som hölls i en stuga i byn. Jag fick der läsa för presten som de andra och läste allt dom lärt mig utantill, i en följd och slutade med barnabönen: Gud som haver barnen kär o. s. v. - Pastorn klappade mig på huvudet och sade: "Det var snällt", men vände sig till morfar och sade: "Låt det bara vara en lek." Jag kände mig belåten. Sedan blev jag "barngosse" för lilla syster och var mycket rädd om henne. Mins en gång jag skulle "rensa" sill åt henne. Vi åto nemligen sill stekt på glöd och potatis. Gjorde min sak så illa att Kristin fick ett sillben i halsen och jag grät med henne och var förtvivlad.

När vi växte till opererade vi på egen hand och byggde stenhus i alla stenrös på egendomen med folk och djur. Där saknades ej häller ett bebott konungahus. Menniskor och djur i detta okända rike voro naturligtvis de mest primitiva. Mycken hjälp hade vi vid fabrikationen av en fem år äldre kusin Nils Persson som bodde i närmaste grannstuga. Barn brukar ej alltid draga jemt, men jag kan aldrig påminna mig vi voro oense utom en enda gång då syster nödvändigt ville med mig över en gärdesgård som jag motsatte mig.

Hon gav sig ingen ro och jag praktiserade henne över vårdslöst och i vrede då hon föll på andra sidan och slog sig hårt på ett knä - men då försvann ondskan och mitt deltagande var stort. Den innerligaste syskonkärlek har sedan ungdomsåren och allt framgent förenat oss. De yngre syskonen voro så långt efter i ålder att de bildade mera sällskap för sig själva i barnaåren. -

Det kan ju synas underligt att jag så utförligt berört dessa små händelser. Det har under nedskrivandet varit mig ett nöje att se tillbaka efter de många åren och dagarna som gått och dröja der minnet börjar, som första hågkomster av min barndom. Möjligen kan ock kanske något av anlag och temperament utläsas derav. Beslut och handling voro ett, och allt togs på rena, rama allvaret. Kanske så alltid är barnased. Jag övergår nu att tala om

Undervisningen

Vid tiden dessa rader berör låg folkskoleverksamheten i sin lida. - Till Sunnemo hade då kommit dess förste och ende lärare J Eriksson, som tillika var klockare. Han höll skola sex veckor åt gången, i socknens 6 rotar. Besökte skolan, mest vintertid, i egen och angränsande rotar under tiden omkring 8:e tills jag var på mitt 12 år , tillsammans 142 dagar. -

Läsämnen voro: Innanläsning - och som lärobok därtill Nya testamentet. Utanläsning Lindbloms katekes och Tenovs bibliska historia samt bibelspråk och psalmversar. Skrivning och räkning, jämte sång - vari jag dock ej deltog.

Jag hade förmånen av undervisning i hemmet, der såväl morföräldrarna som egna föräldrarna voro ganska kunniga att läsa, och allmänna omdömet var - och är fortfarande - att Väsbyläkten äro goda läs- och skrivmänniskor. Jag kunde därför "läsa rent" innantill när jag började i skolan. Men det förstås lätt, att den undervisning som sålunda inhämtades var en nog så ofullständig grund att bygga på.

Far sade derom: " Lämna jag ej annat arv skall de dock få bra undervisning" och visst var det den mesta och bästa jag kunde få men säkert drar nu många på smilbandet att dylik undervisning betecknas med högsta betyget. Den rättvise måste dock minnas att det som lästes inlärdes grundligt - och särskilt innanläsningen.

Naturlära, historia och geografi samt gramatik voro okända begrepp. -

Skulle dessa enkla rader falla under ögonen på annan än egna barn, för andra äro de ej avsedda, så torde språkfel och felaktigt uppsatta satsbyggnader benäget ursäktas, såsom jag aldrig ägt eller läst en språklära.

År 1867 gick jag i nattvardsskolan och läste för Pastor O. Olsson, sedermera Professor i Augustana Collegiet i U. S. A. . -

Olsson var en i alla avseenden märklig man med en stor pedagogisk förmåga, och en levande kristen. - Vi - läsbarerna kunde i allmänhet läsa innantill men hadde alldrig övats tänka. Pastorn använde alla möjliga medel att odla förståndet. Så fingo vi ibland fråga varandra (vår bänkkamrat) över det lästa. Med egna ord tolka betydelsen och meningen i bibelversar, skriva uppsatser över den lektion som genomgåts till den nästa. Leta reda på bibelställen som avhandlade ett givet ämne m. m. - I början kunde vi - ingenting. Men Pastorn hadde sådan förmåga att inträssa att vi slutligen alla voro ivriga villja försöka göra vårt bästa kanske och mycket bidrog dertill att vi voro så varmt fästade vid den avhållne läraren.

Det var icke bara undervisning. Det var Ande och Liv med. Jag mottog der så djupa kristliga intryck att dessa trots allt ej senare helt kunnat utplånats.

Okänd och utan egen ärfarenhet av egen vanmakt kände jag med Petrus: "Om än alla övergiva dig (Jesus min frälsare) skall jag dock ej övergiva dig." - Det gick dock som för lärjungen.

Jag kan ej underlåta att i detta sammanhang uttrycka min förvåning att nutidens barn, när de

höras inför församlingen i sin kristendomskunskap vid konfirmationen, utmärka sig i allmänhet genom tystnad på ganska enkla frågor. Anmärkningsvärt synes det mig ock, då jag ofta besökt examen i skolan och avgångsprövning hört, att innanläsningen i somliga fall går rabblande fort och i andra stympat och hackigt och lemnar mycket övrigt att önska trots den långa och mångsidiga undervisningen i skolan.

Till min egen undervisning hör att jag vintern före nattvardsläsningen, måste ledsaga min lille bror August i en småskola som hölls av en fattig seminarist P. Tillqvist som sedan blev lärare här i Sunnemo. Vi voro åtta dar på varje ställe der barn fanns i Väsby och Södra Lid och vistades merendels i köket med den övriga familjen, och fick då öva mig med räkning, till största gagn i framtiden. ---
och nu till ett annat moment nemligen:

Arbete och sysselsättning

Något egentligt stort arbete av ett barn kan varken begäras eller åstadkommas - Men allmogens-, och isynnerhet böndernas barn, få tidigt börja medverka med vad de kunna. Det stärker och utvecklar deras krafter, gifver nöjet att något kunna uträtta och retar till ambition. Jag var förskräckligt mörkrädd, vilket ej håller var underligt såsom vidskepelse och tro på allt möjligt otyg var förhärskande och ett gärna begagnat samtalsämne om kvällarna i familjerna, vår icke undantagen.

Jag ville gärna vara manlig och de sade: "Johan är karl, han är ej rädd." Och så ville jag häfda mitt anseende trots skräcken. Jag minns en gång då man skickade mig i ett ärende till södra stugan i gården. Det var kolmörkt på kvällen. Jag kunde då ej gå genvägen utan sprang efter landsvägen. När så förskinnnet prasslade måste jag uppvika det och höll det med händerna stilla. Förskinn begagnades allmänt av stora och små. Björnjägaren Loyd skriver derom: "Svenskarna begagna ett merendels berett skinn, för bröst och magen, det är onekligen varmt, men också ett ganska fult plagg."

Men jag skulle ju tala om arbete och så kommer jag in på mitt svåraste jobb. Utom vad jag förut nämt som barngosse var jag ju springpojke och bar in ved - samt gick i vall med boskapen från mitt 10 år t. o. m. mitt 15de. Detta sista dock fördelat med pigan, dels då arbete bråskade någon dag, eljest alla läsdagar vanligen 2 i veckan. Denna vallgång kan jag med skäl kalla en "eländes tid". Skogarna voro fulla av vilddjur, mest vargar, och man kunde somliga dagar påträffa flera kadaver av ihjelrivna kreatur. Mitt lilla hjerta satt liksom i halsgropen varje morgon jag skulle iväg. Det föll mig likväl alldrig in att tveka gå - och alldrig heller, att jag sörjde och grät för att nödgas gå. Jag viste det måste så vara. Men varje kväll alla djuren, kor och får voro oskadda insläppta, gick jag in, stolt som en triumfator. Att varje dag gå i villande skog - alltid med fruktan att överrumplas av rovdjur, ibland under stormiga, regniga ovädersdagaar när åskan liksom skakade bergen - hu, det var kusligt! Vid sådana dagar hände ibland, första året, att jag ställde mig under takrännan för att vara riktigt våt, när jag kom in, fast jag kunde vara genomvåt förut in på bara kroppen. Detta för att visa hur jag haft det och uppväcka ännu mer medkänsla.

I skogen, om dagarna måste vi jemt uppgiva höga rop och hadde lurar att blåsa i, för att hålla vilddjuren på avstånd. Dessa lurar gjordes av furu och lindads med näfver. Till formen ett längre trattformigt rör, en 3 1/2 á 4 fot lång. På detta instrument kunde vallhjonen nå en viss

färdighet. Derpå frambringades ett starkt ljud, ej olikt valthorn som jägare brukat och hördes på ganska långa avstånd.-

Men betänk att under dessa förhållanden leva. Att alltid ha sin hjord under ögonen. När insekterna, solvarma dagar ansatte korna, satte de svansarna i vädret och sprungo av alla krafter. Det sades då: De "Kesa". Fåren deremot kunde då ej följa med och så uppstod bokstavligen en fruktansvärd oreda. Så kom något djur avsides, ibland ville de åt varsitt håll. Ack! vad jag ibland sprang och tjöt. Jag hade visserligen sällskap av min förut omnämnda kusin Nils Persson. Han var då bra gammal och alltid en god kamrat. Han bar mig ibland över kärr och sumpmarker, då jag hade dåliga skor. Men det tråkiga var, att han med kreatur var i Sättern och jag hemma. De utsläppte sin boskap kl. 7. Vi blevo ej färdiga förrän 8. Ibland - när lyckan var god - kunde jag träffa honom ganska tidigt, somliga dagar först på eftermiddagen och ibland alldrig. En sådan dag till exempel kom jag ensam med mina kor och får till landsvägen. Korna gingo av vägen, efter att ha gått der ett stycke och betade i en "dråg" under det fåren åto på vägkanten. Stället kallas Svarthugster och ligger i östslutningen vid den s. k. Kronfallbacken - Så visade korna böjelse fortsätta västerut. En stor 3 års kviga gick upp på vägen och började gå. Jag tordes ej låta henne gå ensam utan följde och gick vid sidan läggande min hand på djurets manke. När vi kommit upp på backen, kom en varg krypande efter marken. Jag observerade den ej förr än han var vid södra vägkanten och kon på den norra. Vargen såg ej heller mig, som knappt kunde se över djuret. Han höll sina gnistrande ögon fästa på sitt byte färdig att springa sitt offer i strupen. Jag skrek naturligtvis till, och han rätade upp sig i sin fulla storlek. Jag trädde då framom kon, skrek och skakade i mitt förskinn, Han luffade i väg en liten bit, blott ett halft stenkast, så stannade han, vände huvudet tillbaka och såg på mig, som ville han se om det var något att fly för. Jag tog då grus i vägen och kastade på honom under höga rop. Då han fann för godt ge sig iväg till skogs.- När han stannade och såg tillbaka, blef jag rädd. Undra ej derpå! ett 10 års gammalt barn. När de övriga korna kommo, kände de lukten, ehuru de ej sågo vargen. En ko började springa och följde vargens spår men o! vad jag sprang att mota henne tillbaka, väl vetande han ej var långt borta.

Det kändes ju mindre behagligt och som vi just der, väster om den nämnda backen på landsvägen hadde inhägnader efter en säter som begagnades av morföräldrarna, men nu skogbeväxt - jag tog och insläppte kreaturen der och de sprungo förtjusta nedför fallet. Innan jag hann stänga igen gårdesgården började korna "vråla" - Ett läte olikt det vanliga bölandet. Råmandet - som benämndes "vråla" utstötas av nötboskap mer eller mindre kraftigt, vid eget lidande, när de påträffa blod eller lemningar efter döda djur, jemte sådana, och även eljest när de starkt lukta rovdjur och ruttnande ämnen. De brukar då bliva mera vreda och stängas gerna. Någon gång utstötas detta råmande tjut när de springa och lusta sig, och då, liksom i glädje.

Men jag återtager berättelsen. Uppjagad och rädd förut förstås lätt, med vilken förtviflan jag sprang hojtande dit ner, i tanke vilddjuren höllo på med sitt värv att "slakta och förgöra". Dess bättre var ingen skada skedd. Korna stod i ring kring spillning efter varg, som måhända der spisat något mindre vildt djur. -

Jag berättar denna händelse omständligt för att låta Eder, mina barn, få en föreställning om mitt dåvarande liv och krävande arbete. Vargar har jag eljest sett, men aldrig någon så stor som den nämnde. Som far, kan jag inte förstå huru mina föräldrar ens tordes sända mig i vall denna i

skogen så orosfyllda tid. -

Ett annat exempel: Vi foro hem längs vägen en kväll med vårt få. Efter oss kommo de i södra gården. - I förbigående må jag nämna att aldrig några andra kor fick komma intill våra av fruktan att de skulle skada varann då de allmänt brukade stängas. Nils var mycket rädd därför sedan föregående sommar då en grannko så svårt skadade en som han vallade, att den måste nedslaktas. Detta gjorde likväl arbetet mer betungande. - Av detta skäl gingo vi som sagts på hemvägen efter våra - eller emellan hjordarna, och de andra efter sina. På väg gå vanligen kor i rad och som vi på båda sidor hadde många, blev avståndet mellan den första och sista temligen långt. Dessutom torde vi glömt använda lurarna . Men så gjorde en ko i eftersta driften ett vrål och ögonblickligen komma lungorna i bruk. En varg hadde emellertid gjort ett anfall på en ko och med ett hugg uppsplitit luftstrupen. Blodig och med ett väsende ljud vid andningen kunde kon likväl gå hem, der hon genast nedslaktades.

Vill herved tillägga: att det är mig obekant hur många små- och storkreatur som under detta mitt första år blevo ihjelrivna, nästan inget ställe gick fritt. På fyra ställen mistade de vardera två kor väster om sjön. Björn fanns ju också men var mer godmodig. Såg blott en gång - och då otydligt och på litet avstånd detta djur. Sommaren förut slog likväl björn ihjel en ko för närmaste södra grannen. Men då och förut inga vargar. De syntes som vandringsdjur ankomna. Mitt andra och tredje år som vallgosse voro de kvar, men dervid kanske i mindre antal än första året - tror det därför att förlusten av djur voro mindre. Fjerde året var mera fredligt och vid mitt sista år minns jag inte någon led skada. Odjuren syntes ha utvandrat - men säker kände jag mig aldrig.

Emellertid hadde ingen skada skett min hjord under hela tiden, min kamrat drabbades dock av den olyckan under en ensam dag, och under mitt tredje år dödade vargarna en ko och revo flera av min farbrors kor.

Jag var då ensam och långt från platsen, men såg när djuren kom springande hemåt.

Vi brukade göra kolmilor. Jag var vid denna tid ensam en natt när en dylik. Far låg eljest kvar och passade milan. Vi hadde blott en det året. Av någon anledning skulle han hem och som milan var i godt skick skulle jag passa den för natten och igenskotta håll om sådana blevo på sidan. Opp på milan skulle jag ej gå. - Det var långt lidet på hösten, det mörknar tidigt i skogen. Det var alldeles kolmörkt som i en säck. - Frampå natten gjorde milan ett hål vid "foten". Jag stod i dörren av kojans och hörde något läte och prassel bakom milan i skogen, nära intill. Jag tänkte att det var av mina gamla bekanta från sommartiden och viste att vargarna voro mera djerva och glupska, när de ej fingo tillfredställa sin hunger med kött av husdjur. Jag tände då och tog ett brinnande bloss i vardera handen samt lagade så milan. Nu lemna jag detta skede i mitt liv som trots arbetet var varken tomt eller glädjefattigt, lyckliga osuldsfulla barndomstid. Övergår nu att med några rader beröra mina

Ynglings - och ungdoms år

Detta skede i mitt liv omfattar tiden f. o. m. mitt 16:e t. o. m. 28:e år, eller från 1867. - 1880. - I detta kapitel av min bok äro många blad slutna, andra för allmänna, utan inträse. -

Den krönte sångaren frågar i sin 119 psalm Huru skall en yngling sin väg ostraffligen gå samt lemna det enda riktiga svaret: När han håller sig efter ditt ord. De djupa kristliga intrycken vid nattvardsskolan stodo livligt för mitt sinne och gjorde att jag slöt mig till troende, gudaktiga människor - men efter någon tid blev umgänget både med Gud och mänskliga vänner förhindrat och försummat och ungdomens lustar med sitt behov av nöjen och omvexling blevo segrande makter.

Jag kände mig fri och njöt av vad "köttet och sinnet lyster". Hadde alltid en viss blygsam aktning för "det täcka könet", för det passande och för mitt namn. Ville gerna anses för anständig och fick oförtjent det berömmet av gammalt och förståndigt folk. Begynte att använda sprituosa i sällskap, som dock ej ofta förekom. Som hälsan var god och aptiten kraftig - om mat stod att få - och kroppsorganismen ofördervad, tålde jag ganska mycket och minns ej mera än ett par gånger att jag var fullt drucken. -

För religion denna tid var jag oberörd. Var likväl alltid medveten om att jag vandrade på en olycksväg. Ibland hemkommen från nattliga nöjen, uttröttad, kom någon obemärkt suck som en bön: "Tag mig icke bort i mina halva dagar". Det vittnar nog om min ställning. Men Gud som är rik på barmhärtighet, och icke vill någon syndares död visade mig sin frälsande nåd längre fram. - Nu några ord om:

Arbetet

I arbetet ingick alla de sysslor som äro förenade och förekommande vid jordbruk.

Vi hade vid den tiden inga maskiner. Allt gjordes för hand. Mellan andtiderna låg jag i skogen och högg milved - ett rent och trevligt arbete, vore man ej så besvärad av små mygg "knott". Dessa insekter förekomma i skogen i oerhörd mängd i kvällningen och förorsaka betydligt obehag. - Om vintrarna kördes ved, kol och timmer. -

På hösten inkördes och kolades milorna. Det var mitt göra under hela den här angivna tiden, alla år. Detta göromål är ibland både ansträngande och ej utan fara. En kolmila torde ej behöva beskrivas. - Veden 9 á 10 fot lång rättas fast å en cirkelrund plan. Färdig pålägges ris efter sidorna och mossa eller nerhugget ris överst på "kullen".

Sedan påskottas jord överallt. Den jord som en gång använts kallas stybbe och är man mycket angelägen att få sådan gammal botten der stybbe fins, enär milan deri kolar bättre. Vid tändningen eldas i ett hål man vid rättningen anbringat i midten av milan när man börjar inköra veden, stort nog få ned ett torrvedsbloss. - Man gör små hål vid foten av milan som på kolarspråk kallas "römningar" så sticker man hål genom stybbet kring detta tändhål, sedan man eldat en stund för röken, derigenom förbrännas den ved man nedstoppat, som måste vara torr. När omskrivna hål fylts av kol angripas veden och alla tändrömningar igenskottas utom en der, ditåt marken i botten sluttar. Under den tid som åtgår tills elden hinner ut till denna römning brinner den mera och tar hål som fylles med för detta ändamål huggen ved det heter då, milan går med "fyller" eller med "värmen". Under tiden är den passam och om den tar ett sådant hål kan den snart nedbrinna. Man måste därför under dessa dygn, vanligtvis 2 á 3 dygn vara ett par personer. När hettan börjar angripa vedmassan uppstår gaser som så att säga explodera då det heter att "milan slår". Dessa slag äro ibland så kraftiga att det känns som milan skulle gå isär och

stybbet faller ner efter sidorna till foten. Ibland kunna de vara mindre kraftiga. Desslikes kunna milorna slå när de fyllas d v s när dom tagit hål - och som dessa hål äro på kullen (opp på milan) om då ett slag inträffar spruta eldmörja och jord i luften. Vid ett tillfälle fick jag ögonhår och yngbrynen brända. Milan röker förskräckligt kring överkanten / brynen /. Röken är het och qvävande, och ibland om milan är liten synes en darrande blå låga kring bryn. Det är då ej så godt vara uppe på kullen och fylla. Eldsluset kan endast matt genomtränga den tjocka röken och man vet knapt var man är på milan. Den största försiktighet fordras då, för man kan lätt gå ned sig.

Det hände mig en gång att det gick hål för foten men jag kom lyckligen ej ned, hadde fast stöd för den andra. Hadde så ej skett hadde jag varit förbi på ett ögonblick såsom hålet var djupt och i högsta grad glödande. När nederbörd och ännu värre stark storm inträffar får nog kolaren med sällskap hålla sig ute. Det var en gång en liten mila som var full i vatten och frusen. När hettan tilltog, blef den svår. Jag hadde till hjälp en pojke. Han höll på kvävas av röken och kastade sig utöver kanten på milan och skulle slagit sig om han fallit i marken. Jag lyckades fatta tag i hans räck och fasthöll honom så på sidan, der han kunde hämta luft, samt vände honom sedan på rätt bog och lät honom så hasa ned till foten. Han blev sjuk och måste ta kojan fatt, men gorde der bloss som han också bar till mig. Jag arbetade från mörkrets inbrott tills kl. 4 på morgonen, då milan "gått i backen" och provisoriskt omsköts. Det var alldeles vindstilla. Klart och kallt. Hörde sedan termometern visade 28 grader under noll om morron.

Många hemska nattstunder har jag varit med om under dylikt arbete, men denna natt var den svåraste. När milan "gått i backen" och kommer i kolordning har man ganska god ro, om man eljest sköter om sina milor. -

Under 2:e höstar hadde vi 2:e milor i Hästberg och 2:e i västra traktens norra sida av bortskogen. Vi kolade först av värmen på båda ställena. Först den västra, der far sedan passade dem medan jag och en lejd person gjorde samma sak med de östra. Sedan skötte jag kolningen på båda ställena. Bädda vid sednaste stället och skulle ansa alla fyra milorna och hugga ved till eldning på båda ställena den korta dagsstunden. Om kvällen gorde jag sist de västra i bra ordning och dessa milor voro då i god kolning. Vid 10 tiden på kvällen var det att åter traska dit den ca 3 kilometer långa vägen. Sedan milorna omsetts var det att elda och lägga sig der. Vi hadde nämligen koja på båda ställena. Men denna koja var ena hösten ytterst otreflig. Utom det att vinden slog ned i muren, så att både eld och rök slog fram, var marken inuti så vattensjuk att jag måste broa med ved på marken för att ej bli våt. Så åter ansa milorna och återvända till de östra omkring 2 tiden på natten. Så orosfylld jag kände mig i gossåren under vallgången, så säker var jag nu. Det är sant att i kvällningen när dagen lyktas, fylles sinnet av ett stilla vemod, vartill ödsligheten i skogen uti naturens stillhet bidrager.

Säkert har fantasien under dessa tillfällen skapat bilder som många kolare sedan utgivit som oförklarliga. När jag kom in i kojan, fick brasan tänd, och något till livs trivdes jag utmärkt. Under första tiden av denna period saknades kaffe totalt. Sedan började man sända mig kaffe på buteljer (kokat förstås) som värmdes i stekpannan. De senare åren hadde jag en kaffepetter med och om besök förekom sattes fram och bjöds i "all enkelhet". - Kolare i trakten brukade någon söndagsafton besöka varandra och likaledes kom till mig i ensamheten någon gång både manliga och kvinnliga vänner.

De som alldrig förut sett en kolmila voro förtjusta, och det ser onekligen vackert ut när alla stickhål utsända sin rök. Denna rök är behaglig inandas och mättad med (enl. förståsigpåare) kreusot, den luktar godt, och denna lukt föres med vinden och kan kännas på mycket långa avstånd.

- Stickhålen göres med jernspett rundt om milan 2ne rader i sickasag 1 eller 1 1/2 fot mellan varje och drag eller römningar göres kring foten. I mån som milan kolar sammanpackas kolen med en träklubba och är ej så farlig promenera på, men det säger sig sjelft att man går (så att säga) på en vulcan och behöver nog känna sig för men kolaren har nog oftast god reda på om, och varäst fara kan föreligga. Vid utrivning har jag flera gånger sett milor som haft stora, tomma hål som elden lemnat, men alldrig varit kända, enär veden varit så packad i övre ändan att den hållit och icke förbränts men man har gått deröver hela tiden. Ibland kan man likväl göra ärfarenhet på sådana hål under kolningen, dessbättre mera sällan. Ett bevis på att milan ej går bra, eller tål motsvarande draget.

Det är dock förunderligt med kolningen. Det är som processen vore bara en genomträngande torkning. Man insätter en grov furukobb och infordrar denna med småved. Vid utrivningen påträffas furan och jemte henne små pinnar, liksom veden eljest stående, nu genomkolad som då den rå inpakkades. Utrifningen försiggår efter 2 á 3 veckor, då kolningen är färdig - slutar ryka och hålles tät kan inträffa att den nästan helt slocknar. -

Kojan är bra primitiv. Det fanns s k Pikkojor, rättad småved som belagts med granris och nedstybbad med jord. - På andra lades stockar i störbol på sidorna, med tak av virke och på långsidan rättades kluven ved som risades och jordbekläddes. Andra åter s k. Timmerkojor gjordes av stockar 3:e sidor och restvirke på den der muren och dörren var. Muren gjordes av 2:e större släta stenar rättade på 1 1/2 a 2 fots avstånd från varandra och man utsökte en längre sten eller hall rättad på dessa. Utomkring lades omsorgsfullt stenar så att man fick lagom öppning för muren = "härden" och omkring alltsammans fyllning av jord. Kojan var ganska varm enär rummet var litet tilltaget; men värmen gick snart ut genom den öppna, korta eldstaden. Man måste därför ofta göra brasa om nätterna och elden brann alltid då man var vaken. Inredningen var ett par bänkar av bräder eller oftare en kluven stock. Dessa bänkar voro både sov- och sittplats. Den trötte mannen sov derpå så godt som i en bolstersäng. -

Det kändes dock första nätterna ömmande i höftknotan. Jag tror också att man kände sig snarare eller förr utvilad på denna bara bänk än i en bäddad säng. -

Under denna ensamhetstid - jag kunde då vara en 23 á 24 år lärde jag mig en ful ovana att neml. röka tobak, som sedan fortsatts och i betänklig grad utökats. -

Innan jag lemnar detta moment må jag ock nämna en händelse som ganska allvarsamt ingrep i mitt framtida hälsotillstånd.

Har förut nämnt att vi hadde milor på två ställen som gemensamt kolades. Sista året när de västra i Hästberg blevo "utrökta" och skulle utrivs, lejde far en person, min kusin Olof Olsson till hjälp. Sjelf skulle far biträda om dagarna och passa de östra milorna om nätterna.

Första dagen blef han sjuk och måste gå hem. Jag bad honom sända en karl i stället men han ville alldrig forsera arbetet med utrivning då han ansåg säkrare för kolens eldfara om man tog det saktare. Dels och torde sparsamhetskäl invärka, såsom ingen ville arbeta dygnet om, utan för den tiden god ersättning. Han var borta 2 dagar och 3 nätter. Vi arbetade ivrigt - väntande förstärkning men ingen kom. Jag hadde då legat i skogen nära 6 veckor och ville hem. Dels ock ej ödsla tid och kostnad på min arbetskamrat. Den 3:je dagens afton återkom farsan och berömde vår ihärdighet, men sade tillika "ni borde ha tagit det med mera ro". Olof svarade då: "Jag har ju fått något hvila men Johan har vakat nästan hela tiden". Gubben far beklagade detta som var sanning ty när Olof skulle sova måste jag vaka, och när min hviltid skulle tagas måste jag se till de östra milorna en gång om natten.

-

- Var så uttröttad att jag gick som i dimma. Far sade då, "för all del gå dit öst och stanna der i natt och vila dej". Sedan jag spiset gav jag mig iväg, glad att slippa från omsorgen och få välbehövlig vila. Men - kojan stod kall, som bevis på den rådande temperatur kan nämnas att av maten som tagits till andra stället var bara litet sur mjölk kvar i en träburk och denna var bottenfrusen. Som arbete med rivningen pågick fanns häller ingen ved. Tog s k. fotvedar ur milan, d. v. s. bränder och satte i en bra brasa. Jag tänkte ej lägga mig när der var så kallt men trött som jag var lade jag mig på bänken att så vila bättre men ej somna. Kunde likväl ej motstå Sönnen som omedelbart inställde sig och sov länge tills över midnatt, då jag vaknade stelfrusen. Försökte resa mig men föll först tillbaka. Kravlade mig sedan opp, fick eld i ett bloss och begav mig till de andra som jag fann overksamma sovande i god ro. - Min far blev ej litet förvånad när jag kom och än mera förskräckt, när jag på fråga varför jag kom svarade att jag tror jag förfrusit mig. Far klagade: tänk att jag ej ärinrade det och sjelf gick dit, och han ville jag skulle gå hem.

- Men som han sjelf var gammal och Olof fått för ansträngande göromål ville jag stanna och se hur det skulle gå. Det kändes som jag vore invärtes tom eller ihålig. Jag kunde ej arbeta med harkning av kolen eller sträcka armarna framåt. Jag använde istället kroken varmed man framrycker kolen och vakade på dessa och detta fortfor hela tiden vi var kvar i skogen. Utom hosta inställde sig en svidande, sugande känsla såsom av stor hunger - hetshunger, måste ha en brödbit att tugga på, och detta fortfor hela påföljande vinter. Var alldrig sängliggande, men mådde ej bra, och åt upp om dagarna det bröd av havremjöl jag hadde i fickorna, bakat för hästens räkning. - På våren och sommaren blef jag bra, men hadde periodvis känningar derav. - Längre fram fick jag svår magkatarr - troligen en följd av denna episod, som kommer att beröras vidare här under rubriken hälsan.

Men jag glömmer min uppgift är ej att skriva lärobok för skogsarbetare och slutar med punkt. -

Jordbruksarbete mångfaldigt och allmänt och spiller ej ord derom så ock körslor - Dervid vill jag bara nämna ett olyckstillbud. En höst skulle jag köra hem ett björkvedslas. Det var ingen snö, men marken var mycket isbelagd. - Vägen opp norr om stugan sluttar mot intill liggande dal. För att undvika faran på isgatan och sveva ned i dalen körde jag ned åt trädgården söder om stugan. Vid avsättningen i marken till trädgården brast bakgjorden i selen och hästen - ung som han var - blev rädd och lade i med häftigt språng, blott några häftiga hopp. Vände riktigt som ämnat var norrut mot vedskjulet och stallet, men lasset slängde dervid så våldsamt

mot en stor appel att hästen fick ett svårt ryck och farten saktades. Som jag stödde mig intill lasset slängdes jag omkull av stöten och hästen fortsatte dragande mig i tömmarna. Lasset gick över en upphöjd morot- eller blomsäng och jag låg invid lasset och såg huru det då gick på en med, färdigt stjelpa över mig men rättade sig lyckligtvis på medarna. Vägen derifrån jag kom går förbi den närbelägna stugutrappan vars nedersta trappsteg äro av sten och jag körde hufvudet derimot så våldsamt att tömmarna brusto. Mitt hufvud blef sönderslaget och blödde ymnigt, men jag hadde krafter att gå in och blef snart bra. - Farsan åsåg hela förloppet och mottog hästen. Hadde selen hållit hadde nog allt gått bra.

En annan gång när jag körde timmer skar lasset ned i en krök av vägen och jag fick mitt ena ben i snön under. Det var mig alldeles omöjligt få benet tillbaka. Jag ropade men utan verkan och hadde bara händerna att tillgå som dessutom voro till ringa nytta i det läge jag innehadde och som stocken klämde benet beslöt jag låta hästen försöka dra lasset över. Det gick och tack vare den myckna snön fick jag som minne bara en blånad. Visst ömmade benet, men efter en stunds förlopp kunde jag gå utan att halta. En annan gång mins jag vid hopkörning av timmer i skogen jag hadde en stock på kälken och ämnade låta hästen sjelf gå fram dermed. Lindade derfor tömmarna kring dobben som sammanhöll jernlänkarna men olyckan ville att ena foten var i tømlyckan (yttersta ändan på tömmarna) när jag satte andra foten i marken samtidigt slog stocken mot ett träd och foten blef fast. Hadde en hissig och liflig häst och han stannade genast vid mitt kraftigt uttalade "pro". - Det sträckte likväl benen åt var sitt håll och jag blev sittande på stocken som en akrobat. Hadde slidknif och armarna fria men kunde med möda sträcka mig till foten och tömmen som omslöt den derfore att benet var så utsträckt. Hadde ej tömmarna, som voro nya, kunnat avskäras hadde inget annat återstått än att köra av dem, som säkert blifvit en bokstaflig sträckbänk. -

Av Nöjen

och förströelser förekom ej mycket. Väsbyungdomen - som den tiden var ganska talrik både gossar och flickor, gjorde ibland samskott till kaffekalas tillsammans med Södra Väsby tjänstefolk. Der gjordes lekar och dracks kaffe med dopp. Sprit fanns ock ibland och vi hadde alltid trefligt. Men en gång uppstod slagsmål - en enda gång - genom främmande element. Vid dessa tillfällen voro vi alltid på Granfall. Eljest när man sökte nöjen och förströelse måste man alltid vända sig till Lid eller Dufvenäs emedan ungdomen der jemt strövade ute lördags- och söndagskvällar. Hadde dans och allt möjligt för sig, kurtis inbegripen.

Deltog i allt detta, var liflig, kanske i deras smak underhållande och gerna sedd till mitt 22 eller 23 år då andelig religiös rörelse var på orten och även jag blev vunnen sedan syster Kristin förut kommit till tro på Gud och frälsningens behov och visshet genom Kristus. Sällskapslivet blef derfor förändrat och nya, allvarligare levnadsmål upptogos och eftersträvades med nya vänner och även somliga av andra som ändrat kurs till rättfärdighetens väg, ett annat blad i boken torde ej helt få vara slutet nemligen

Förhållandet till andra könet och äktenskapstankar

Villigt erkännes att, liflig och eldig som jag var, råkade jag snart i brand för vackra flickor, men

dels av blygsamhet dels andra orsaker ansåg jag ej passande, ingå äktenskap. Jag förklarade alldrig min känsla, som var snart övergående men så häftig medan den påstod att jag ibland ej kunde äta. Märkte jag någon flicka var kär, höll jag mig hellre undan än uppmuntrade henne. Var till och med av flickor ärbjuden deras ynnest och gunst, men dylikt verkar på mannen mera motbjudande. Mera naturligt och behagligt är, att på ärövringsvägen nå sitt mål. -

En enskild sak som visar min ställning i dylika fall må anföras: När jag var 12 år julen derpå såg jag i kyrkan i ottan en främmande rar flicka och gossen tänkte: När jag blir stor skall du bli min. Denna tanke var dock fullkomligt lidelsefri. Jag såg henne sedan inte förr än vid min konfirmation. Har redan meddelat att mitt sinne då var helt upptaget av sakens vikt och allvarsting. Året derpå läste hon för presten jag tog då notis om hennes hemvist som var Bosjön och namnet Lotta. Ytterligare några år och jag gjorde en lov till hennes hemtrakt, men en jämnårig och läskamrat sade mig då hon var "läsare". Ville ej grumla hennes övertygelse och tro och såra det jungfruliga hjertat så att jag ej ens närmade mig henne men tyckte hon var utmärkt präktig och fin och skön. När jag blef omvänd till Gud tänkte jag Kanske ändå hon är den av Gud utsedda och hörde mig för, men då var hon redan förlofad och det föll mig då mera alldrig in, söka uttränga en rival. Jag kanske får kalla detta min första kärlek, ock som visade sig vara ett hugskott. -

Kunde ju nojsa och leka med flickor men överskred sällan det anständigas gräns. Min hustrus första närmare bekantskap gjordes på ett bröllop i Viljamsbol och var häller i början, eller den gången annat än nojs, som sedan övergick till allvar, och ehuru hon var mig kär, var jag mycket obeslutsam med afseende på giftermål såsom hon sanningsenligt tillstod hon likaledes tyckte om en annan, och dessutom sade sig alldrig vänta lycka i sitt äktenskap. Detta gjorde mig mindre varm och mera passiv: icke häller ville jag bryta mitt till henne gifna löfte, synnerligen som hon grät och beklagade sin ställning. Derfor gick många år på det sättet förbi. Dertill var hon jämt under somrarna till sent på hösten i Sätra och tillfällen träffas voro sällsynta. -

Jag gick dit på besök troligen en lördagskväll och mötte då svärfar och ehuru han säkert anade vart jag skulle gå, frågade han likväl: "Vart ska du gå så sent?" Jag svarade öppet och ärligt: "Jag går till Mari, det hoppas jag ni har intet emot?" I stället blev gubben förlägen "Ånej det har jag väl inte, det blir väl något Guds ord". Men jag svarade jag går ej dit i det syftet. Mina föräldrar voro också mycket för Mari efter deras omdöme ett passande parti. - Jag lemnar nu alla ungdomshistorier åsido och övergår till

Mandomsåren

År 1881 var i många hänseenden ett betydelsefullt märkesår. Jag hadde ju redan förut, som ogift, ett större förmyndarskap, men vintern angivna år, försålde jag såväl fastigheten som lösa boet på Skymnähagen, der jag hadde förmyndarskapet för min då avlidna moster Marias 5 st barn.

Detta var min första auktion och inträffade just före bestämda dagen vi skulle ta ut lysning. Som jag hemkom just på morgonen samma dag blev det sent på dagen jag kom till Bäckén - Marias hem. - När jag så med svärfar reste efter en kort stund till Presten talade svärfar om de alla voro så oroliga jag ej skulle komma och visste ej av vad skäl dröjsmålet uppkommit, och så sade han: Maria yttrade " Jag är lika nöjd, vilket han kommer eller ej". - Detta var mig för starkt. Jag höll in hästen och sade: då är nog bäst vi vända tillbaka och höra om så förhåller sig.

Men svärfar sade då: "Nej var nu int dum" "Såg du int att hon blev så pigg när du äntligen kom", och yttrandet syntes mig fällt i förargelsen över mitt långa dröjsmål och resan fortsattes. Pastorn gjorde sig så rolig och oförstående men som han var min gode vän - jag var nemligen då kyrkvärd och kyrkorådsledamot - sade han: Det blir roligt skvallra på min kyrkvärd m. m.

På lysningsdagen är ej brukligt vara sjelv närvarande i kyrkan och jag var då på Bäckén. Efter tjensten kom Pastor Fredrik Holmqvist dit och sade: Jag har i dag kungjort den stora nyheten och skämtade åtskilligt med mig och sade han var glad jag fick ett av hans skriftebarn.

Den 6 juni pingstdagen hade vi vårt bröllopp i närvaro av anhöriga och många vänner. Efter något över en vecka flyttade Maria in i sitt blivande hem. Om jag ock förut varit tvivlande om äktenskaplig lycka ibland, var nu detta tvivel förvandlat till motsatt visshet. -

Maria tog straxt hand om hushållet och djuren och skötte allt med nöje på sitt exemplariska sätt.

Jag hadde redan före vårt äktenskaps ingående köp på fastigheten 75. öre 13 1/2 (eller 1/3 ?) pgr. skatt. -men detta köp ändrades om och omskrevs, dels för att min hustru skulle bli med, dels ock för bror Gustafs skull så att han skulle få bidrag eller pengar till sina studier till lärarbanan.

I familjen vistades såväl mina föräldrar som syster Kristin och bröderna och som generellt omdöme kan sägas att samlivet var godt. -

På hösten samma år gifte sig syster Kristina och brölloppet var i vårt hem, men ej långt derefter flyttade hon till sina svärföräldrar i Björkil.

Var till Karlstad för uppköp till hennes bröllopp emedan jag dertill skulle köpa smågrisar. Flera Sunnemobor i sällskap och detta var nödvändigt emedan överfall och slagsmål oftast förekommo på marknadsresor. Vi blevo ej färdiga förr än vid 7tiden på kvällen som var temligen mörk - och jag funderade verkligen på lägga en sten i en av de medförda resestrumpor jag hadde till försvar om så behövdes, som dock ej blev av. -Kamraterna ville jag skulle köra först emedan hästen var ovanligt styf att gå. Hadde ett tvåhjuligt åkdon, en s. k. säckkärria och högt derpå packad frakt. Kunde ej köra annat än i gående och hästen var ifrig så att jag likväl kom temligen fort iväg. Kamraterna vattnade sina hästar som gingo saktare och jag blef på det sättet ensam.

Upphann så på vägen 3ne personer som höllo varandra i händerna med en flicka ytterst och stängde vägen. Ropade "giv vägen fri" men de låtsade ej derom. Den häst jag då hadde brukade - mot hästars vana - ej väja för människor eller djur. Körde intill men höll inne i väntan de skulle släppa varan. När så ej skedde körde jag honom fram och de måste åtskiljas eller annars nedtrampas. En av dem sprang då fram och fattade i tömmen framom selen och drog åt diket i avsikt få lasset stjelpt ditned. Jag gjorde ett häftigt ryck i tömmen och han släppte taget. Hästen - ej van misshandel blev orolig och försökte resa sig på bakbenen och stegra sig. Men så hade en av de äldre kommit fram till hästens huvud och höll honom fast stilla. En tredje kom upp på hjulnavet och gav mig ett slag riktat mot huvudet, men träffade så att det skrapade efter sidan av

huvudet och örat som skyddades av filthattens brätt och föll, utan verkan på axeln. Var både rädd och rasande och gav honom ett kraftigt slag så att han föll stönande i marken. Hästen släpptes nu lös av de andra som skulle se om kamraten. - Jag slog till hästen som satte av i galopp, men likväl ej fort iväg för det tunga lassetts skull samt motlutning i vägen. Dom sprang efter och kastade sten som hurrade om öronen, på min upphöjda plats på lasset, utan att det dock i mörkret träffade.

Inseende faran deraf, synnerligen som hästen saktade farten och flåsade beslöt jag göra motstånd hur det än månne gå. Tvärstannade därför, hoppade ner och skrek " Kom an hit om ni har lust, men jag säger på förhand att den förste som kommer får bära tarmarna i räcksörten tillbaka." -

Detta förbluffade dem. De stannade och rådslogo. Flickan jag i förbigående nämnde grät och bad att de ej skulle vidare anfalla. Kamraterna märkte också det ej var bra och kommo nu åkande, så mina antagonister sprungo eller försvunno in i skogen. Denna händelse förtjenar ju ingen plats i "boken". Har berört den därför att det varit det enda slag jag tilldelat en människa. Jag var då bara missnöjd med att jag ej kunde slå hårdare. - Det var dock ett såpass kraftigt slag att handen sedan ömmade. Hadde jag haft tillhygge, och tid använda det hadde jag lätt kunnat bliva dråpare. -

Kom lyckligt hem och välkomnades varmt.

Mari menade tro på vi ej skulle ha piga sedan syster Kristina flyttat, av sparsamhetsskäl kantänka. En gumma kom dock hit och utbjöd en stjuvfdotter Anna i Ängarna, och som min hustru då var i omständigheter som man säger, syntes oss bäst antaga henne. Den lön gumman begärde gränsar efter nutida krav till det löjliga eller 40 kronor per år + 2 sku ull. Nu år 1920 begäres 50, 60 ja ända till 70 kronor i månaden och man kan ändå ha ytterst svårt få en jungfru helst om ladugården ska skötas. - Bror August var dräng och kvar till början av 1900 talet. - Hans lön 150 kr om året på sista tiden kunde ju efter dåvarande värden och prisindex, anses ungefärligen normal. Han utförde dock dervid ett synnerligen förtjenstfullt arbete i alla avseenden, både omfattande, särdeles pålitligt, utfört med största trohet. Han är därför förtjent av min och de minas sympatier och tacksamhet.

Hadde dessa första år 2ne hästar och körde sjelf den ena. När jag hemkom om kvällen och Mari hörde hästklockan kastade hon en sjal över axlarna och kom så till stallet innan jag hunnit sätta in hästen samt smög sig intill mig och jag fick en omfamning. Denna sed gjorde mig stormförtjust. Senare när barn kommo till brukade hon - såvida årstiden någotsånär tillät - ta den lilla på armen och på trappan vinka sitt välkommen Ack! hvad denna uppmärksamhet gjorde godt - och betydde mycket mera än gåvor av stora värden.

Allt jordiskt behöver ju näring för att kunna bestå, så ock kärleken i äktenskapet. Mycket försummas derutinnan till mycken skada för makarna. I detta fall - som i mycket annat - får man medgiva sin skuld. Som generellt omdöme av vårt samliv torde kunna sägas att det varit mycket godt. Bättre kunde det ju kanske varit, - men - mycket sämre ock.

När den svåra stunden kom att Ruth skulle födas var jag mycket orolig och förskräkt för

utgången, samt full av medlidande för de svåra plågorna och tackade uppriktigt Gud när förlossningen var skedd. Den 3 april 1882 var en stor bemärkelsedag, betecknande den förstföddas ankomst. Vid hennes dop sade morfar: "Du skall ej vara ledsen det blev en flicka de äro mycket mera nyttiga under uppväxtåren". Denna anmärkning var dock alldeles överflödig såsom jag var glad och stolt över fadersnamnet. De andra barnen kommo sedan ungefärligen lika efter cirka 2 1/2 års tid.

Jag var då - så att säga mera van och om då också den väntade stunden motsågs med fruktan, var jag dock aldrig så rädd som första gången. -

För att nu i ordningsföljd och på samma plats anteckna barnens namn och födelsetider går jag tiden i förväg med en liten familjekrönika.

Undertecknad föddes som förut nämnts i Väsby den 1 mars 1852. Min hustru Maria Elisabeth Persson född i Dufvenäs den 23 april 1855. Sammanvigda i brudens hem den 6 juni 1881

Deras barn äro:

Dotter Anna Ruth	född den 3 april 1882
Sonen Paul Lennart	" " 7 okt. 1884
" Axel Nathanael	" " 17 juni 1887
" Erik Gunnar	" " 6 april 1890
" Johan Hadar	" " 26 aug. 1892
Dotter Ingeborg Helena	" " 10 nov. 1894
Sonen Karl Yngve	" " 25 april 1897
Dotter Ada Elisabeth	" " 17 januari 1900. -

Hustruns föräldrar voro: Hemmansbrukaren Per Jansson i Duvenäs född i Nore den 9 okt. 1828 död den 10 nov. 1904. Hans hustru i första giftet Karin Persdotter född i Dufnäs den 21 juni 1835, död den 3 jan. 1863.

I ostörd lycka, med Guds välsignelse hastade tiden framåt, såsom ju alltid är fallet när man ser tillbaka. Barnen tillkommo, det ena efter det andra, med mera arbete och omtanke. Har dock alltid varit glad åt de små och ansåg dem ej för många. Visst blef det flera munnar att mätta men brödet har alltid godt räkt till. Fodringarna voro ju små både med kläder och föda.

Penningvärdet var också helt annorlunda än nu. En storstig (= rymdmått för träkol, *min anmärkning*) kol om 40 (*oläsligt*) betalades då med 8, 10 á 12 kr. - nu 70, 80 á 90 kr. Men så var ju allt annat derefter. Kläder voro merendels hemväft tyg och vadmal, som var både varmt och slitstarkt.-

Som ett totalomdöme kan sägas att vi åtnjutit mycken medgång och för olyckan bland människor och djur varit mycket skonade och således befunnits på livets solsida. -

Odelad medgång torde ej heller få begäras å denna ovaraktighetens, förgängelsens verld.

Straxt, eller en liten tid efter Axels födelse gick farfar bort. Han var ej länge sängliggande sjuk, men hadde länge förkänningar av gåvor i "lerkar". Han frågade en dag om Maria kommit opp,

varpå jag jakande svarade. Då sade han: "tror du hon kan gå opp hit med gossen" jag ville så gerna se honom." - När hon kom opp - han låg på kammarn oppå - lade han sin hand på barnet och sade: "ja du kommer och jag går. Gud välsigne dig." Han föreföll mig dervid som en patriark. -

Ej många dagar derefter hadde han fullbordat sitt lopp härnere. Hans dödskamp var svår och han slängde dervid med armen i sängen så det small, men omsider blev det stilla och ögat skumt. Ville då, liksom ge en reskost på den väg varifrån ingen återvänder gifva ett tänkespråk, och läste så en bibelvers. Han liksom vaknade till och frågade "Hva sa du" och versen lästes ånyo. Men nu fick ögat sin glans och samma smärtans skräckscen begynte på nytt. - När han slutligen slöt sitt öga och liv i döden, lade vi honom på ett sofflock på det ej sängvärmnen i förening med årstiden skulle påskynda förgängelsen. Det var nemligen sena kvällen. Vi gingo derföre till sängs.

Upprörd som jag var kunde jag ej somna men kanske jag ändå slumrat något - fast jag tyckte mig klarvaken då jag hörde en duns oppå. I tanke livet återvänt och far dervid ramlat i golvet sprang jag ur sängen och dit - men allt var så stilla. Det var en allvarlig, sjelvprövande stund. Der låg mitt livs naturliga upphov ändat. Det hjerta som klappat för vårt väl hadde upphört slå. Den röst som hade talat kärlekens och ömhetens språk hadde tystnat. Den hand som verkat - ofta under nattliga timmar - till gagn för oss alla - var nu vissnad och kall. Många minnen drogo förbi själens öga och jag kände såsom aldrig tillförne vikten av budet att "hedra sina föräldrar", och ehuru jag alltid stod i godt förhållande till far, och satte honom högt - för hans ödmjuka, tjenande sinne och anspråkslösa, blygsamma väsen - gaf stundens allvar uppslag och erinran om åtskilligt som ej bort förekomma.

Mor var nu ensam och levde bland oss i många år. (se förut dödsdag). Ibland var hon hos syster Kristin i Torsby. De yngre syskonen fäste sig, efter fars uppbrott, vid henne. Och kände hennes frånfälle om möjligt ännu djupare än efter far. Visserligen kände jag också mycken saknad men som hon länge var mycket plågad av sjukdomen var befrielsen efterlängtd. Jag hadde också familj och en mängd sysslor och bestyr som bidrog att förtaga sorgen och saknaden, som gifetvis måste kännas, även om man hunnit bli gammal sjelf - Man har ju bara en mor och far. -

Som jag här lemnat tidsföljden och egnat minnet av far och mor dessa rader i sammanhang vill jag nämna en egendomlig dröm jag hadde en lång tid efteråt. -

Förutskickar den anmärkningen att jag sällan eller nästan alldrig drömmer och att sömnen är lugn och djup. Var med min hustru på ett kalas en söndagsafton, hemkom och lade mig om kvällen temligen sent, missnöjd med min dag.

Sedan jag somnat tyckte jag mor å far sakta kommo in i köket, der flera främmande förut befunno sig. Deras min och uppträdande var det mest allvarsamma. Jag visste och kände fullkomligt de voro från de dödas rike. Och huru kär en menniska än är i livet, upphör gemenskapen med döden, så att man känner skilsmässan. Jag kände derfor fruktan men på samma gång nästan harm, enär de främmande säkerligen skulle utsprida ryktet de voro "gengångare". Situationen var för oss alla så uppseendeväckande och allvarlig att jag vaknade.

Insomnade åter och drömmen förnyades. Mor och far stego in och satte sig på soffan. De främmande skydde mot väggarna. Jag tog då med förtviflans mod, dristigheten fråga: Vad beror det på Ni ej får ro i Eder tillvaro? Far svarade: Vi skulle tala med dig om en sak. Jag visste straxt vad saken gälde. Ett förseglat blad i min livsbok. Jag sade: men varför har Ni då ej kommit förr? Far sade: "Profeternas andars Gud har ej tillstadt det förrän nu." Vidare frågades: Vad är Er tillvaro och hur har Ni det nu? Derpå svarades: "Vi leva på en förbidan." Det syntes mig dock som härvidlag ej syftades på denna förbidan och eldsnitet. Jag fick dock ej tala mera, enär jag vaknade, ytterligt upprörd och våt av svett. Detta samtal var synnerligen påkostande och händelsen stod så lifligt för mig, att jag först fick se mig om i rummet innan jag fick klart det var en dröm, men så livlig för mig att varje ord, liksom brände sig in i minnet. Men ej nog härmed. Jag låg mycket länge vaken och kunde ej somna. Slutligen tog naturen ut sin rätt och mina ögon slötos i sömn. Tyckte då jag skulle resa på jernväg. Steg in i en tom kupé och satte mig. Straxt derpå kommo åter föräldrarna in, men jag var då så uppjagad, att jag "spratt till" och - vaknade.

Men jag återgår nu till de levande och våra barn. Har ganska många små episoder i minnet av våra kära små, men dels äro de så allmänna och barnsliga, att jag fruktar sjelf bliva för barnslig, om dylikt nedskrivs. Men - man blir ju barnlig när man blir gammal. Kanske tiden därför ej är riktigt inne ännu?

Ruth såsom äldst ensam. - Stilla och allvarlig satt vid vaggan och var bunden både länge och väl. Ansåg det vara onaturligt för ett barn och fruktade för såväl kroppens skada som sinnets och sade till mamma: Släpp ut henne, hon blir annars som man säger "lillgammal". Men lite ville hon ej heller leka och springa som barn bruka. Så kom skolan och då tog hon skadan igen. Hon var för övrigt ej alls trög och lunsig.

Det hände en gång, då hon var omkring 4 år, att hon skulle ge mig kaffebud en afton. Jag var på logen och rengjorde fallråg och hade dervid ett tacke för dörren, fullt av de ståndare på rågax man allmänt - på bondspråk - kallar råglodd. Den är skarp på åkerråg men ännu mera på fallråg. Flickan skulle stiga opp på logtrappan och stötte så ansiktet mot täcket och fick ett sådant lodd i ena ögat. Hon skrek häftigt till och som jag hörde det var fara, sprang jag genast ut; hon höll händerna för ögonen och när händerna borttogos syntes strået längs efter ögat och utom på båda sidor. Försökte ta bort detta, men det smulades dervid sönder, och fast jag bortplockade det mästa, och allt synligt, blev likväl något kvar. Tog flickan på armen och gick in. Hon var då ganska lugn samt åt och drack. Längre fram på kvällen gret och jämrade hon sig somnade slutligen, men på natten skrek hon och höll sig illa och t o m blod kom ur ögat. Den omskrivna växten har förmågan att sitta fast och liksom äta sig in.

På morgonen i god tid reste vi till läkare som sonderade i ögat men som sade der fanns ingenting. Fingo dock medecin, men ögat vart grått. Läkaren gav oss då brännande ämnen att försöka få bort den gråa hinnan.

Det var förskräckligt. Vi fingo en ask gulbrunt pulver och en liten borste att doppa i pulvret, som sedan skulle sprättas in i ögat. Första gången gick detta lätt. Man sade till flickan - se här - och genom att sprätta på borsten som hölls nära ögat kom något plulver derin. Men ack! så smärtsamt. Hon kastade sig ner på golvet, skrek vildt och rev i golvet. Sedan måste det ske med

våld. Jag tror bara en enda gång - och ingen förbättring syntes. Vi beslötö låta bero och sända flickan till lasarettet i Karlstad. Vi måste därför beställa kläder och kapp till den lilla. Detta tog temligen lång tid.

Äntligen var dock allt färdigt, men vi sörjde både mamma och jag över att flickan skulle ensam få vistas borta och förlora synen på ögat. - Hon kunde alldeles intet se. Så tog jag flickan med ensam ut i kammaren. Läste för henne ett av Jesu under. Sade henne, hur han botade blinda och alla sjukdomar och lidande och till och med uppväckte döda och sade detta på ett enkelt och lättfattligt sätt. Hon blev synnerligen intresserad och sade: "Tänk om han vore här". "Ja vist är han här fastän vi se honom inte". "Å tal ve honom då", sa flickan. Det var just dit, jag ville komma. Vi knäföllo och bådo Honom som fordom öppnat blindas ögon se till vår lilla flicka och göra hennes öga friskt, så att hon ej behövde resa bort och skiljas från mamma och pappa. Under denna vår bön inträffade det märkvärdiga. Hon utropade: "Aj, vad gjorde ni mej nu?" "Ingenting, det var Herren som gjorde ditt öga friskt". Men jag bävade i min otro för sanningen av mitt ord. Flickan sprang till mamma - sedan hon först genast ryckt bort bindeln - och sade: "Nu slipper jag fara bort. Barnavännen har gjort mitt öga friskt." Visserligen låg den grå färgen kvar över ögat, som sedan aldrig ömmade eller värkte, och hinnan försvann småningom och synförmågan återkom. Ett märke, helt obetydligt, kunde ju framdeles skönjas men endast vid noggrann granskning. -

Jag anser detta som ett under och tror fullkomligt derpå, och har eljest ärfarit prov derpå att undren på jorden ej upphört.

Mången skall säkert rista sitt huvud och säga: Att han ändå var så överspänd, så full av vantro!. Ja väl! man må säga vad man vill, jag önskar bara att alla våra barn måtte föras till denna levande, verkliga, enfaldiga barnatro på bibelns Gud och dervid i livets alla lägen trygga sig som sin tillflykt.

Jag gläds över barnens framgångar och existensmöjligheter, men ser hållre en fattig gosse vid plogen som lever i sann förening med sitt livs Gud och har himmelen i sitt hjerta och frid i sin blick än en författare, ett snille i sjelvdyrkan. -

Nu ämnar han skriva en predikan, tänker du? Nej! Jag slutar, och vet, att här gäller andra krafter än någon mans vilja nämligen Guds kraft till frälsning. Kunde ej neka mig nöjet nedskriva denna episod, som gifvit anledning uttala några tankar.

Pauls karaktär var kraftig och obändig, han var dock ej elak, men fick han något i meningen var han mycket energisk och envis. Hadde eljest stora naturgåvor, både kropp- och själskrafter. Kanske den mäst begåvade och utrustade av alla syskonen.

Vi hadde en gång en kattunge som gossen mycket fäst sig vid. Så hitkom en skräddare och fick löfte få kattungen. Detta ville ej Paul, som grät och låg skyddande över katten. Skräddaren bjöd honom penningar som barn bruka tycka om, men han ville ej ha några. I tanke att bryta energiviljan måste gossen ändå släppa sin skatt, och gossen var nedslagen och sörjde sin kattunge. -

Jag ångrade detta tillvägagångssätt som onödig grymhet som förfelar syftemålet. Vi talade mycket derom, när Paul var hemma från Amerika. - - -

Axel var under uppväxtåren mera svag och sjuklig, han är också ett underbarn. Skall nämna derom längre fram under rubriken "hälsan".

Gunnar var mycket tjock och tung samt ganska omaklig av sig som liten. Han hadde mani att äta jord. Tillrättavisad därför brukade han fylla munnen med jord och höll den stilla så att ingen skulle se men käkarna putade tillräckligt synligt. Rådfrågad läkare sade: Det gör ingenting: är väl något ämne som fattas i kroppen. Ni kan dock tillse att han äter med måtta.

Vår tjensteflicka Ida Björklund, nu Axel Bäckmans hustru, var vid källan en gång och rengjorde kläder. Barnen stodo omkring källan och speglade sig i vattnet. Gunnar tog dervid överbalansen och föll över timringen ned i källan, på huvudet.

Ida började skrika på hjälp, men kom sig ej för söka dra opp pojken. Paul var med och hadde rådighet nog fatta tag i ena foten, men hadde ej krafter dra honom upp igen. När han ändå snart upphämtades syntes ögonen starkt utträngda. Såsom han hela tiden hadde huvudet under vatten. Gunnar mindre anlagd för kroppsarbete än de andra syskonen var till lynnet känslig för ömt och vänligt tilltal - men trotsig och motvillig vid befallning. Jag kan ej beskylla honom för olydnad mot mig personligen - men det var ibland svårare för mamma. - Detta är ju helt naturligt. Fadern lever mycket ute, men mödrarna som ständigt ska sträva inne i hemmet och hålla reda på barnen, för dem ställer sig saken betydligt svårare.

Ärkänner villigt min gumma är en större pedagog och uppfostarinna än jag. Hon har ett bestämt, befallande sätt och blir gärna, utan pockande åtgärder åtlydd av stora och små. Men har kanske lite svårt beräkna motiv för handlingen och verkan på karaktär. Gunnar var så bevekt ibland vid förmaning och vänligt tilltal, att han grät, men istället ibland trotsig mot mamma. -

Vi voro mycket bekymrade för den gossen, därför att han i pojkåren gjorde åtskilliga självständiga små affärsföretag. -

Beträffande de yngre barnen förekom alldrig några anmärkningsvärda detaljer under uppväxtåren. Ett yttrande av Ingeborg vill jag beröra av det skäl att det senare återkom.

Vi brukade vanligen göra en tur till Dufnässätra om sommaren, der mamma tillbringat största delen av sin ungdom under somrarna och ville därför gerna uppfriska minnet derav. Vi hadde de tre yngre barnen. Ada var då ännu ej född. Hadar red på hästen över berget vid Kalven, för säkerhets skull fastbands fötterna vid selens remmar. Jag bar Ingeborg på ryggen och mamma Yngve som var liten, men kunde gå. Ingeborg, som var större och betydligt tyngre och hadde bra förstånd, tyckte väl jag såg ansträngd ut och sade: Då allt elakt ni ska bära mig, men när jag blir stor ska jag bära Er istället. Jag lemnar nu barnen, deras utveckling och anlag, sedan de konfirmerats må de var för sig beteckna sin levnadsväg.

Den 30:de april 1904 reste Paul till Amerika. Denna skilsmässa syntes mig vara för alltid Och berörde mig mera djupt än allt annat jag genomlevt. Det kändes som en del av mitt eget liv, eller

tillvaro, ryckts bort.

Jag kunde ej arbeta och led mycket. Samma förhållande var gifetvis för mamma, men hon tycktes ändå kunna något trösta sig Så var hon bort och träffade en god vän som lät hälsa: "Säg honom, att han har andra att leva för." Insåg sanningen derav och började med vanligt knog och så gick saknaden och sorgen så småningom bort.

När så breven började komma, blev det bättre. Efter 5 års bortovaro kom han hem på besök och stannade till nästa vår då även Ruth var följaktig. Ah, fast ögat tårades och sorg fylde hjertat vid avskedet kändes denna skilsmässa på långt när ej så smärtsamt som första gången, ehuru nu 2:ne barn liksom utbrötos ur syskonkretsen. Ruth ingick strax äktenskap med en bekant här från trakten. Och skrev långa epistlar hit om varjehanda. Hon har lätt för att enkelt kläda sina tankar i ord och med skrivning - samt mycket livlig fantasi. Paul skrev mera fakta om sak. Dessa brevdovor, eller vita budbärare voro särdeles efterlängtrade och välkomna och det var liksom högtid här hemma när dom lästes. Senare ingick även Paul äktenskap med en infödd lärarinna, sedan de en kort tid, eller något över ett år varit gifta, måste även han den starke mannen, böja sitt huvud i döden den (Här lämnas ett tomrum där farfar nog har tänkt sig att sätta in datum) efterlämnande en liten 9 veckor gammal dotter jemte sin unga hustru.

Ingeborg var till växten spenslig, dock ej sjuklig, men hösten 1911 kände hon sig makt och kraftlös och aptiten avtog. Läkarundersökning konstaterade slem på ena lungspetsen. Sanatorievård söktes och medgavs omsider på Furuliden ett stycke bortom Vexsiö i Småland. Dit reste vi i mars påföljande år. När Ingeborg påföljande dag var mig följaktig till stationen vid min hemresa, slog hon gråtande sina armar ikring mig. Det kändes ej roligt. Många medlidsamma blickar riktades på oss av de resande på stationen. Ingeborg lärde sig trivas rätt så bra dernere men hade, i likhet med många andra sökt tuberkelsjukhuset i Arvika som då var nytt. -

Reste dit med flickan i slutet av okt. mån. Der var kallt, och rå dimma uppsteg från närbelägna vattendraget, Glafsforden. Patienterna skulle om dagen ligga ute vissa timmar och som Ingeborg ej hadde särskilda kläder därför med, och de som funnos lågo ute, alldeles kalla, blev hon grundligt förkyld och fick stark hosta samt blev sängliggande. När hon så började medicinera, fick hon feber och var bruten.

Maten som bars till henne var kall och anmärkningsvärt dålig och som hon ej kunde förtära, varför och hullet från Furuliden bortgick.

Hon var fortfarande kvar i Arvika från oktober tills i Juni påföljande år, då jag hämtade henne hem med Doktors utlåtande: Det dröjer nog ej så länge. Hemkommen repade hon sig något och var uppe samt låg ute ibland. Hon ökade derunder i vikt 7 kg. På vintern var hon sämre, mest sängliggande. Mamma var länge borta på Filipstads lasarett. Jag vistades så mycket som möjligt hos Ingeborg och låg der om nätterna att passa henne. Så sade hon en gång: " Jag sade när ja var litta, ja skull bär er", men ni får allt jämt bär mej istället.

Hon hadde hört omtalas sitt yttrande som förut omtalats. Hon var dock alltid ganska tålig och i sin ställning gladlynt. När mamma kom hem från Filipstad vårdade hon sin flicka, som nu

försämrades, den 25 juni 1914 kom mamma ned och väckte mig på morgonen och bad mig gå upp " hon är nu mycket sämre". När jag kom till sängen sade hon: "Pappa jag dör, bed Gud för mig." När så tyst skett vidgade hon sina ögon och såg så klart på mig - men slöt dem straxt derpå i den sista, långa sömnen. Detta kom dock ej oväntat, men var ändå så ledsamt. Hon gick bort i blomman av sin ålder 19 år, 6 mån. 15 dagar. - En pilgrim med en lätt börda. Frid över hennes minne och frid över hennes grift. Dessa fakta känner du ju förut, men har velat ägna de kära en liten runa, dels ock anföra de slagskuggor som fallit över vår väg. - - -

Utom hem och jordbruk har jag hållit en mängd bouppteckningar, arvskiften och auktioner. Varit missionsföreningens kassör sedan 1878 nu i 42 år. Dess ordförande 1897. Kyrkvärd sedan 1880 eller 40 år. Nämndeman sedan 1884 = 36 år. Varit revisor av socknens räkenskaper en lång följd av år; medlem av kyrko- och skolråd och sedan 1892. - 1906 dessa institutioners kassaman samma år, vice ordf. koml. stämman och "god man" för granskning av förmyndarräkenskaper inom socknen, samt ordförande i Brandstodskomiteen.

Var länge, ungefär 20 år medlem av bevillningsberedningen och taxeringsnämnden och sedan ny förordning om taxering m. m. Alltid invald i den komitén eller taxeringsnämnden. Var medlem i Prestgårdskomitén och inköpte dervid kyrkoherdebostället och bebyggde detsamma. Var från början av väglagens tillämpning ledamot av vägdistriktets vägstyrelse 6 à 8 år; sedan omväxlande medrevisor av vägkassan och ledamot i styrelsen samt dess vice ordf. och ledamot i vägbyggnadsdirektion.

Från och med 1909 Koml. nämndens ordförande samt kassör för samtliga kommunens kassor. Haft en hel mängd förmyndar- och godemanskap och mycket anlita för enskildas och allmänna uppdrag såsom värderingsman och vid syneförrättningar. Som landstingsman deltagit i fyra landsting. Varit styrelsemedlem i Kreatursförsäkring. Sedan 1910 ordf. och kassör i Hästförsäkr.fören.

Det är ju självklart att dessa många krävande, ansvarsfulla uppdrag tagit både tid och krafter i anspråk och dessutom rövat hågen från min egentliga kallelse som bonde. Hadde jag ej haft en så bra och ordningsfull följeslayerska, kunde det gått på tok. Hon har därför ofta fått ordna med allt, varit sent i säng den första opp i tid om morgonen. Så skötsel och tillsyn av de många barnen. Hushåll och hyfs inom och utomhus med tillsyn, skötsel och utfordring av kreatur. Ett arbete utan omvexling i det tysta som ej kan nog högt värdesättas och är kanske mer värdt än en stormans gärning.

Tillerkändes av Kungl Mts i konseljen den 23 Sept. 1915 medaljen i guld (5:te storleken) för medborgerlig förtjenst att å bröstet bäras -

Har med detta år 1920 av sagt mig de Koml~~a~~ räkenskaperna, kassornas handhavande och ordförandeskapet i Koml~~a~~ nämnden. - Detta för att få mera ro på ålderdomen som, inträdt och jag är mer än glad vara det kvitt. Annat arbete har ändå nästan helt upptagit min tid, isynnerhet under hösten, - som jag ock efter bästa förstånd utfört med lätt sinne. Men när nu fråga uppstår: Vad värde har det du uträttat? Vad är derav bestående? känner jag mig bra liten. Vad verde har du sjelf? Inför Gud har alla människor sitt stora värde. Inför människor bedömmas mången gång värdet lika med summan av det arbete han utfört. Andra efter kunskaper och intelligens.

Detta har ju sitt värde. Ytterst beror ju människovärdet på vad innerst inne finns av godhet och själstorhet, fast karaktärsvilja för allt samt meniskt, godt och ädelt och der detta finnes anser jag och skattar denne högt, fränsedt samhällsställning. - - - -

Det är ofta obehagligt och för kroppen påfrestande sådant uteliv som följakligen måste ske vid mina plikters utövning och jag har ofta varit vårdslös med att sköta mig. Innan boken avslutas kan jag lemna ett prov, dumt nog. Skulle till kyrkan på en stämmoförrättning, det var troligen i slutet eller början av 80 eller början av 90 talet. - en vacker vårdag. Sjön låg ännu isbelagd men isen var dålig. Såväl Marie som min mor sade: "Nu går du väl inte åt sjön." Jag lovade med "hand och mun" att inte gå dit. Kommen ett litet stycke på vägen, der sjön nästan går intill, såg isen ganska frestande ut och som vägen över sjön är en god genväg mot att gå omkring till färjan vid Sundet. Oaktat gifvet löfte tog jag en stör och som jag kunde gå ut, hoppades jag isen ännu vara stark utpå när jag så utan bro eller spång kunde ta mig ut, som sjön alltid blir först landlös. -

Kommen ett stycke ut på sjön hadde de södra grannarna kört gödsel till ön och körvägen var alldeles öppen, gick så norrut mot mot ön och kom förbi öppningen der vägen eller isen i vägen ännu var hel. Gick så efter öns läge utom grundvattnet som var öppet, men det fräsade ständigt i isen. Jag undersökte förhållandet genom att bulta med stören och fann underis. Detta gjorde mig för säker. Jag tänkte solen har värkat mot ön mera än eljest på isen genom reflexerna, höll därför ut åt sjön, men skulle just känna mig för och der var nästan ingen is, och som farten dervid saktades plumsade jag i vattnet. En granne på västra sidan åsåg olyckan och började skrika: Å han är i sjön och ingen människa kan nå honom. Jag tänkte: tig du tills jag får se om jag ej kan ta mig opp. Men isen var så svag att den rördes av vågskvalpet när jag föll i en längre bit. Måste därför fara försiktigt och beräkande, gjorde mig fri från isslam genom rörelse och hadde förut dragit den långa stören så att jag kunde vila derpå och så hadde jag en käpp i andra handen. gjorde så ett par kraftiga spänntag i vattnet och hjälpte till med armarna och lyckades så komma opp, men jag måste ligga på stören och sålunda hasa mig en bra bit till isen höll att gå opprätt på. Det kändes nog lite kusligt och vattnet rann av mig. Fruktade mest flera doppningar men kom så slutligen på "terra firma" - Och nu kommer vad jag ville bevisa. Jag blygdes för min ordlöshet och ville ej gå hem, tog av och vred ur kläderna och påtog dem sedan samt sprang vägen fram. I Sund lånade jag likväl ett par torra strumpor och som vi hadde fyrspis i Kom! rummet tog jag platsen invid spisen i anspråk och eldade rikligt. Jag torkade der under dagen och nämnde ingenting hemma. På hösten kom hustrun till omnämnde granne till vårt hem och kvinnorna skulle beräkna tiden för någonting och grannmoran sade: "Det skedde den dag Johan var i sjön", och så fingo mina fruntimmer hela saken känd. -

En annan gång gick jag vilse i dimma på sjön, ämnade mig till Lidsbron och hamnade slutligen vid Sundet. Huru jag då undgick är mig nästan oförklarligt emedan sjön söder om ön Södra Väsby och deråt var öppen. T. o. m. fans ej landis å ett ställe vid Södra Väsby, jag höll jemt utom vassbandet efter stränderna der det verkligen fanns en isgata och allt gick lyckligt. Just vid färjan "kände jag igen mig". Jag tackade Gud som underligt hjälpt mig dit - avtog skridskorna och gick landsvägen tillbaka. -

En annan gång skulle jag avhämta ett par kvigor vi haft i bete i Dufnässäterna hos P. Bäckmans. Hadde brådskande arbete hemma och tog mig kort tid, eller omkring fyratiden på aftonen. Gick

så skogsvägen väster om sjön Skärjen mot sjön Gräsmangen der djuren voro inackorderade. Kommen till Skärjen varnades jag fortsätta för mörkrets skull. Det var i oktober månad, mulet och i nedan, alldeles beckmörk när dagen ändats. Ansträngde mig därför mycket för att hinna sfram. Vägen kände jag i ungdomen men mycket hadde sedan dess förändrats. Viste att en smal gångstig ledde från en höjd, Abborberg, mot mitt mål. Denna skogsstig hadde övrväxt av ljung så att jag i den starka skymningen gick den förbi. Inseende mitt misstag när jag gått en god bit beslöt jag utan väg hålla mot öster och skulle så med nödvändighet komma mot sjön Mängen eller mot älven som förenar sjöarna, eller kommer från Skärjen. Jag hastade så mycket som möjligt och terrängen tillät i mossor och moras men mörkret tog mig fatt så att jag måste gå försiktigt. Kom på ett vägsträck och och påskyndade stegen, men ett träd hadde fallit över vägen och hängde i skogen. Jag törnade med huvudet deremot så våldsamt att jag höll på ramla "baklänges". Sedan var det att treva sig fram. Slutligen kom jag nära ett större föremål som skönjdes ljusaktigt. I tanke det möjligen var en älg hostade jag till för att se om det rördes. Då så ej skedde närmade jag mig och fann det vara - en stubbkast. Jag gladdes få stanna der. Annars hadde jag fått treva och gå hela natten, lätt klädd och våt som jag var. Den årstiden är i allmänhet mycken nederbörd och blött i skogen. Var i mosskanter, nere i vattenpölar och fruktade en gång komma i något djupt öppet vatten. Man kan lätt tänka sig hur jag såg ut.

Nu skulle bli eld. Men, o ve! Hadde bara fyra stycken tändstickor. Den första tog inte. Blivit fuktig. Den andra hölls en stund å torr plats på kroppen innom kläderna. Den tog eld, men mina stickor jag spintat voro för tjocka eller för sura och kunde ej antändas. Var nu kommen till en kritisk punkt, och använde den största omsorg få små flisor och stickor av stubbksossen högst upp. Då tändstickan länge behandlats som förut, och nu lyckades jag få eld. Vid skenet deras fann jag marken sumpig och vattensjuk men deremot hård och tom mark på motsatta sidan. Jag flyttade så min eld dit på litet avstånd från kasten. Elden lyste i mörkret så grant och i dess sken bröt jag granqvistar och gjorde en bädd samt lade mig derpå. Det drog likväl kallt genom kasten så att jag gick opp och plockade husmossa och stoppade i alla hål i kasten. Denna bostad av feta furustubbar liksom enkom för min brasa. Mådde jämförelsevis godt på min primitiva bädd, der det fint ångade och rök av de våta klädrna tills jag torkade av den angenäma, starka värmen från eldhärden. Kunde för tillräckligt ljus ej lemna platsen förr än kl. 7 på morron. Det underliga var att jag nästan återkom till Skärjen och under hela tiden förut ej såg stubbkasten.

Brände nästan opp hela kasten och anmälde saken till betalning hos Jägmästarn men han sade den blev så väl använd och till så stor nytta att den var rikligt betald.

Nu tycker du säkert att jag var en dumsnut som så kunde ta fel på väderstrecken, helst under lindrig blåst. Men kom ihåg det blev mörkt, jag kunde ej se höjdsträckningarna eller trädens växt, och vinden svängde och spelade in i öppningar och gläntor i skogen i många växlingar. Dessutom har jag under de sista åren funnit att jag har mycket lätt, under ogynsamma förhållanden bli vilsen. Varpå det beror vet jag ej. -

Jag kunde nu gerna sluta dessa små skildrinar och episoder som dock äro sannsagor och vad jag har skrivit har åtminstone den förmånen att vara långt.-

Vill beröra den för oss menniskor mest outhärliga och dyrbara gåvan och sålunda meddela det allmäna

Hälsotillståndet

Hadde fördelen vara född av friska föräldrar, utan känd ärftlig belastning som det heter. Båda mina föräldrar dogo av magsjukdom och torde utgjöra ett släktdrag. Min mor och hennes systrar voro också mycket nervösa. Sjelf kan jag säga - att utom småkrämpor och tillfälligt illamående har jag ej varit sängliggande sjuk sedan barndomen då jag låg i messlingen. Under uppväxtåren och ungdomen hadde jag ibland kramp eller knip i magen, eller kolik - som kunde vara smärtsamt stundom men brukade då taga stött starkpeppar och blev snart bra. Den förkylning jag ådrog mig under utrivning härovan nämnt torde i sin mån bidraga - kanske direkt orsak till envis magkatarr varav jag led hela 3 år. Var alldrig sängliggande egentligen, men håller alldrig frisk under denna tid. Gjorde mig därför i ordning "skiljas hädan" med bokslut och anteckningar om boets ställning under förutsättning att "en långsam sjukdom är en säker död". Besökte många läkare på flera ställen, och förtärde mycken medicin. Men ansåg det hopplöst och slutade upp helt och hållet medicinerna. Hadde 2:ne hästar och beslöt försöka köra den ena. Mamma var missnöjd dermed och t. o. m. grät, men jag ansåg det betydde föga hur jag bar mig åt. -

På morgonen kunde jag intet äta. Kommen till skogen ivrade jag få mitt lass i ordning så snart som de andra, men sedan satt jag på lasset och frös - var trött och hadde svårt att gå. Kommen till Munkfors kunde jag ej håller förtära torr och kall föda, utan gav den dels pojken, ibland hästarna, att gumman ej skulle klaga över jag ej kunde äta, som skedde i början då maten hemfördes, och denna diet fortfor dag efter dag. Frampå vårkanten blev jag bättre och har sedan ej haft känning av sjukdomen. Tror att den hvila magen fick gjorde godt. När jag hemkom om kvällen var jag ytterligt hungrig och spisade ett duktigt mål. Hemma förut åt jag ofta. Det sög och pinade i magen. När jag åt lindrade detta en stund, men begynte igen, åt åter och så undan för undan. Läkare i Stockholm tillrådde att ofta spisa särskilt beskriven mat. Huvudsak var jag blev bra.

Tvånne gånger har jag haft "ryggslag" = ryggskott ena gången svårt. Kunde ej röra mig, och doktorn kom hit - andra gången lindrigare. Så en lindrig känning av spanska sjukan (troligen och vid den tiden).

Maria var så ansträngd i ungdomen av bördor från Sättra såväl på ryggen som i armarna, och som måhända förorsakade framtida reumatism, enär hon först var bara barnet och överansträngdes. Detta förekom allt framgent under den tid hon vistades hemma på Bäckén. Har alltid haft ont i ryggen som ej förbättrats med åren utan tvärtom. Dertill de plågor under havandeskap och många förlossningar i sin mån bidragit. Straxt i början av havandeskapet var hon illamående, men i framskridet tillstånd alltid rätt kry. Till hjälp och bot för den värkande onda ryggen söktes flera läkare, som dock ej ens kunde konstatera varuti sjukdomen bestod. Somliga höllo på reumatism, andra i nerverna. Men bot fick hon alldrig. Hadde henne med ned till Karlstad under den tid jag var landstingsman och talade vid doktor Söderberg som både ansågs vara - och verkligen är, en skicklig läkare. Äfter verställd undersökning sade han till mig "Att säga varuti sjukdomen består är inte konstigt. Ryggraden krökar och hon säger det också var fallet med hannes far." Men när Ni nu kommer upp i landstinget fråga doktor Clarholm när ni får mötas och ni skall konsultera honom, hon hör till den kirurgiska avdelningen. Jag var

smått bekymrad för hans avsigt, och förstod att han avsåg operation. Vid detta tillfälle voro båda läkarna närvarande, jemte jag sjelf. Söderberg påbjöd henne böja sig och när ryggen dervid antar bågform syntes såväl - även för oerfarna, profana ögon der ryggen krökar. Clarholm ställde sig på knä och siktade tvärs över ryggen men sade 2:ne gånger: Jag vet inte, jag vet inte - Söderberg sade då liksom i irriterad ton "Hon kan väl åtminstone få ett bandage". "Ja för all del sade C. men det kan ni ej få här, utan i Stockholm". Jag genmålde: Vi äro ej beredda fara dit nu. Men det förstås, " detta blåser ej bort" sade Clarholm och tillbjöd sig giva adress på en sådan der bandagist. -

Vi kommo likväl alldrig att resa, mycket derfor att mamma fruktade bli riktigt spjelkad och förhindrad kunna röra sig. -

En annan gång nattetid - tror det var natt till "vafferdagen" - fick Maria häftigt ont i magen och sade till mig: Ja ha fått en kul i vekliv / ljumsken/. Jag förstod straxt det var ett inklämt brock och vi reste till doktor Sahlin på morgonqvisten. Körde till trappan och hjälpte Maria ur släden och opp på trappan der doktorn mötte och tog hand om hånne. Kunde ej lägga hö för hästen, der han stod utan ledde den litet längre bort samt kastade för djuret en höttapp. Så snar jag ansåg mig dervid vara hade den raska doktorn redan kommit så långt att han hadde hörluren på bröstet. Inkommen sade jag genast till om misstaget. "Varför säger hon det ej då?" Hon har väl inte hunnit eller kommit sig för". Felet var botat på några ögonblick. Men Doktorn sade hon får vara försiktig och ej lyfta något och skulle det ytterligare förekomma, res då genast upp vare sig natt eller dag. Hon skulle egentligen haft bandage men hinnan varit spräckt förut, kanske i ungdomen. Vätska har derfore trängt ut och derav blivit en fett- eller svulstbildning som först måste opereras bort, ty ni förstår det är lika svårt om något tränger in inom eller utom hinnan. Jag sade: Kanske detta fel kan inträffa redan innan vi komma hem? Ånej, tyckte läkaren, om man ej är förmycket ovarsam brukar det ej återkomma åtminstone de första 14 dagarna. -

Vi foro gidvetvis hem och i början var morsan mera försiktig men så blev vanan det gick bra allmänt, och allt som förut. -

Men efter en längre tid, jag tror över tvenne år fick hon svåra smärtor i magen en natt, och slutligen sade hon: "Det är säkert som sist." -

Axel reste då med henne till Uddeholm när jag hadde officiel förrättning (Vägsyn) den dagen. Doktor Sahlin måste likväl nu företaga operation och bad Axel vänta tills den skett för att meddela om utgången. Allt gick lyckligt och såret var godartat så mamma behövde ej ligga på sjukstugan så länge. Vi voro naturligtvis dit på besök och doktorn sade mig vid ett sådant tillfälle: Hadde det gått olyckligt kunde man ju ha sagt: " Varför befattar han sig med sådan operation, ensam läkare. Jag försökte få in tarmen, och tog i så mycket jag trodde den tåla, men det var omöjligt, och kunde ej fått henne till Karlstad på över sex timmar. Det hadde ej förbättrat situationen. Innan 2 dagar har hon varit död." Så när jag skulle avhämta henne - hon var ännu ej fullt läkt - tillsades hon att ligga i 8 dar. Sedan skulle hon få försöka vara uppe litet och efter dessa 14 dar ville doktorn ånyo undersöka. Jag sade då: Är operationen gjord nu som på kliniken eller i Karlstad? Ja! jag tog ej mindre än 11 stygn, och andra ha säkert ej gjort mer. På frågan vad det kostade svarade Sahlin: Jag har egentligen ej rätt ta ut av patienter när de betala sjukhusavgifter men vid svårare operationer brukar dom betala, och i detta fall behöver jag 20

kronor. Jag gav honom dock 25 och han sken av belåtenhet. Sedan voro vi enligt ordningen till Uddeholm för undersökning, varefter doktorn skämtsamt sade: Hon är starkare der nu än hon någonsin varit. --

Sedan efter temligen lång tid måste hon ånyo undergå 2:e svåra operationer i Filipstad.

Detta skedde dock så långt fram i tiden att det är eder alla våra barn bekant, så att jag anser överflödigt här beröra det något vidare. -

Har härovan nämnt att Axel var mera svag och klen i barnaåren, hadde ofta knip i magen och vid rörelser hugg av mjelten som man kallar. I början på vintern 1898 d v s han var då på 11 året utbröt sjukdomen häftigt. Gossen sprang och skrek och när mamma tog honom i knäet kastade han sig i golvet. Detta skedde om kvällen och jag var då ännu ej hemkommen från skogen. Tidigt påföljande morgon reste jag till Doktor Sahlin i Uddeholm och beskrev sjukdomens symtom och förloppet. Han ordinerade varm gröt på magen samt annan medicin. Detta försöktes men när den varma gröten pålades blev smärtan så odräglig som om pojken legat på eldkol och omslaget måste borttagas. Magen uppsvälde i mycket hög grad. Nästa morgon åter till Doktorn. Hadde då skjuts med posten från Sunnemo. När jag omtalade förloppet sa doktorn: "Jag tog fel och erkänner det villigt, trodde det var en enkel magåkomma." "Det skulle varit isblåsa. Det är nog en svår åkomma." Jag ville då han skulle resa med för att se patienten och förekomma misstag, men han sade: ja jag skall komma men ej före kl. 3e.m. Jag sade: "Snar hjälp är dubbel hjälp, Herr Doktor" och så sades adjö och jag gick. Kommen till gärdesgården stod doktorn på trappan och ropade mitt namn. När jag vände mig om sade han: Gå in till min kusk och säg att han är här en 1/4 före 12 så reser jag ner med detsamma." Klockan torde då vara 11. - Varken kusken eller hans hustru voro inne när jag kom till deras bostad, men ärendet uträttades till barnen. Slutligen efter en lång stund sade jag: Men kommer då aldrig mor in? Den större flickan sade: Pappa har redan fått bud och jag tänker han nu redan är när doktorn. - Men då ska ni tro det blev fart på gubben. Detta mycket därför att morsan sade när jag gick, utan egen häst. Hur du nu ställer måste du laga du kommer hem före doktorn. Sahlin har som vi veta respekt med sig. -

Har alltid haft lätt för att färdas och isynnerhet i yngre år. Sprang kraftigt långa sträckor men när jag kom norr om Haftersbol hördes den stora hästklockan på doktors skjuts. Sprang fortfarande men det oaktat hann skjutsen närmare, ansåg det därför hopplöst komma före och började bara gå. Vid Kärntorpet hunno de mig, men då överträffade Sahlin sig sjelf och bad mig ställa mig bak på. - Hadde bara ensitsig släde. Kusken sade vid hemkomsten hit: "Ni var dock den förste som åkt med oss." Doktorn undersökte nu gossen och diagnosen blev: Tuberkler. Han sade vidare att gossen dör, men sker det ej inom 14 dar måste han fraktas opp till Uddeholm för operation. Gossen kunde ingenting av mat förtära men drack vatten. Blev ytterligt mager, men magen var förskräckligt stor och uppsvälld. - Lår och benvader försvunno och det såg nästan ut som pinnar i en hösäck. Morfin begagnades i stor utsträckning för lindring av plågorna. -

Han skulle eljest fått ett piller för dagen och ett för natten. Denna portion måste utökas, dels blev det, kanske genom vana, mindre verksamt, - dels tilläts det av läkaren.

Alla människor som sågo honom denna tid voro ytterst förvånade över den tärda gestalten med de smala benen och den stora magen der tarmslingor så väl syntes genom den tunna huden. Mamma hadde då en liten späd varelse.- Minns ej om det var Yngve men tror så och för att passa på Axel om natten låg jag på en brits vid hans säng så att han kunde ta på mitt ansikte med sin hand vid behov. - Hadde två hästar och körde sjelf den ena. Det hände ett par gånger Ruth kom gråtande, springande till stalldörren när jag kom hem om kvällen och sade: "Kom - Axel håller på å dör". Skyndade så från hästen, som farbror August fick spänna ifrån och införa - in i bostaden.

Gossen låg då och kippade med andedräkten och man kunde vänta slutet när som helst.-- Gossen piggade likväl till något och tiden led över de 14 dar doktorn bestämt. Gick så en lördag till Södra Väsby der telefon fanns.

Doktorn var förvånad barnet levde och sade: Kom hit på morgonen nästa dag skall jag operera honom genast. Jag svarade: Han är nu så medtagen och svag att han ej uthärdar en operation.

Doktorn sade: "Jag ansvarar för operationen, men ej för livet, vi måste försöka hjälpa honom ur plågorna. Var aldeles övertygad han ej tålde sådant behandlingssätt i det tillstånd han befann sig och led vid tanken på att han skulle dö under kniven. Uppsände uppriktig bön ej behöva fara - utan få lemna lånet tillbaka härifrån. Nästa dag, som var söndag var väderleken så kall med häftig nordlig vind eller snodd att jag ansåg mig ej sjelf kunna reda mig åkande. Gick därför till kyrkan och vid hemkomsten låg gossen på en kudde framför brasan. Blev mycket förvånad varför gossen drog på munnen och sade: "Jag är bättre nu." Så kom mor in och omtalade att han på förmiddagen ville på nattkärlet och dervid en stor mycket illaluktande vätska uttömdes tills nattkärlet fylldes och för andra gången till stor del. Första gången kärlet tömdes befans med något som liknade en tarm, "det kunde det väl ej vara", sa mor men tillvaratogs att få se. Det var fruset, men påföljande natt inträffade töväder och måndags morgon då jag begav mig till Sahlin medtogs i en glasburk detta fenomen. Doktorn var synnerligen intresserad och sade: Det är en tarm d v s inre hinnan. Vad bra vi sluppo operation. Varbildningen har tagit håll på tarmens yttervägg och påtryckningen varit så kraftig att inre hinnan brustit och följt med. Ni får använda den medicin jag givit förut, men gossen får ej äta något annat än ljum mjölk och havresoppa. Ni förstår han har ett stort sår i tarmen (den utbrutna delen var över 1/2 fot lång) och sveda uppstår när något der ska passera. -

En liten tid derefter var bror Werner till Uddeholm, och doktor Sahlin sade till honom: Hälsa Johan Larsson och säg jag ville gerna se gossen, samt gav noga besked om tarmens namn och läge och slingan der hålet skett.

I början var det nog sveda i magen men pojken förbättrades temligen hastigt och efter någon månad kom doktor Sahlin på mottagning till sockenstugan då Axel var med dit. Efter undersökning sa doktorn sig ej finna något fel och tillade: Det var ett förunderligt fall, det enda under min praktik. - Det är ju möjligt jag misstog mig så att det ej var tuberkler, men jag har alldrig sett någon menniska undgå i en så utvecklad maginflammation. Av allt detta synes Axel vara ett underbarn.

I övrigt har hälsan med undantag av smärre krämpor och tillfälligt illamående samt tandvärk

varit ganska bra, vilket är den största jordiska förmån.

Härmed avslutas därför detta kapitel om hälsotillståndet som föresten utsvält mer än tillräckligt och som du själv godt har reda på åtminstone delvis. --

Övergår därför att något nämna om svunna tiders

Seder och kultur

Jordbruket hade på långt när ej nått senare tiders utveckling i min barndom, varföre till föda begagnades bröd; sammalet av ungstorkad havre. Råg odlades mindre och rågbröd vankades bara om söndag och vid högtidliga tillfällen. Hvetebröd kom ytterst sällan på bordet. Eljest var ju kött fläsk och sill med potatis vanliga rätter jemte mjölkmat. Då kraftfoder aldrig begagnades är det ju självklart, att man hadde mindre nytta av kreaturen helst stråfodret var mest råg och havrehalm med litet ängs- eller "hackslåtshö"? - Klöver eller vallhö ville ej räcka för hästen, och därför fingo ej korna derav, möjligen vid kalvtiden. Däremot begagnades mycket hästgödsel, blandat med frö och avfall från höet. Detta foder ville korna rätt så gärna ha och befunno sig väl derav med bibehållet hull.

Hästarna fodrades ej heller med hafra utom undantagsvis. När sådan gifva gafs mera betydligt, ville korna ej ha spillningen, åtminstone ej gerna. Om någon näring fanns kvar i hästens exkrementer eller om fröet och avfallna blad av fodret gjorde fodret närande och abtitligt för djuuren, lemna jag osagt. Smör bereddades nog och fanns litet av isynnerhet vintertid. Av skummjölken under sommaren bereddades ost, som var ganska torr, men med tillhjälp av avkrossadt salt och peppar och varm potatis blev det ganska bra. - -

Kläderna voro enkla och starka, mest hemgjorda. Dervid kommer vadmalet i första rummet, varmt och nästan outslitligt. Sedan kommer linet, som bereddades och spannades hemma. Derav gjordes linyg, madrasvar och lakan, men merendels var bara långhalm i sängen, varpå lades ett lakan som kallades "underbredselse". Dertill begagnades också kalvskinn, och i vårt hem fanns 2 st sådana fällar, som voro rätt så behagliga ligga på men så glatta, att man nästan ville glida derpå. Fällar av fårskinn över sig gjorde bädden varm och god. De skjortor, som gjordes av lingarnar, voro utomordentligt bra och behagliga, när de blevo slitna, glatta och fina samt kröpo ej opp på kroppen vid ansträngning och svettning. Sådant tyg kallades "blagarn", och man kunde ock få byxor deraf, som jemte målskinnstyg användes under sommaren. Så ett beredt kalvskinn för bröst och mage med breda remmar om livet hörde till uniformen. Har talat något om detta plagg förut, men vill bara tillägga, att jag ej delar engelsmannens Lojds mening. Strumpor hela till knäet och beckskinnskor med damasker av vadmal utgjorde fotbeklädnad, nångång beckskinnsstövlar. Underkläder var en okänd lyx, och jag minns ej riktigt när jag först begagnade calsånger, men säkert var jag då mogen man. Så behagligt än "blagarnet" var som begagnat, så otrefligt var det första gången skjortan skulle på. Tyget var stelt och grovt, ej alltid fritt från skävor, d. v. s. rester av linets stjelk eller inre beståndsdel som följt med beredning och spånad samt inslagits i väven och detta i förening med det grova plagget gnog

och irriterade huden.

Arbetsdagen började tidigt mellan klockan 4 eller 5 på sommaren, således under slåttern, som gjordes för hand - man tog sig en middagslur men arbetade sedan till mörkrets inbrott. Vintertiden mycket beroende på förhandenvarande körslor, ibland fick man paddla sig iväg tidigt, ibland sednare men alltid före dager förvintern. Vid malmkörning fick man fara vid 1 á 2 tiden - ej sednare - på natten. -

Grödan alla slag tröskades med slaga. Under hösten, när ingen körning förekom, tröskades ofta på logen tills daggryninggen, då man fick spisa och sedan gå till annat arbete vid hemmet eller skogen. Ljuset som användes var ett bart ljus som sattes i en uringad sticka som stacks i väggen. Inga som helst maskiner funnos vid gårdarna, allt gjordes för hand, lugnt och regelbundet, och det syntes som om tiden var fullt tillräcklig, arbetet gick sin jemna gång utan jäkt och nervositet som blivit ett tidslyte för senare tiders barn.

Levnadssättet var så enkelt men förnöjsamheten stor. Här kunde åtskilligt tilläggas om bruk i skilda gårdar, om de ungas nöjen, brottningar och lekar, både - ljus- och skuggsidor utvisande bildningsnivån men jag har redan blivit allt för långrandig och slutar der jag börjat med några ord om jordbruket.

Redskapen var mycket primitiva. En liten plog med handtag för ena handen. Dessa enstyringar gingo rätt så bra på lätt och torr jord med små tiltor eller fåror. Harven var visserligen ej bättre. Korta, raka tinnar, som utjemnade fåror och gjorde fint i ytan, nästan som en slätt- eller ytharvning nu för tiden att behålla åkerns fuktighet.

Det synes mig, som skulle frostsador och hagelbyar jemte tidig vinter med snö i grödan numera ej förekomma, varest dylikt i mina pojkar ej voro sällsynta saker.

Ja, du har blivit en lärd man med given framtidskallelse och kan derfor givetvis ej inträssa dig för dylikt. - Det gives dock psykiska lagar och områden der den lärde mannen står tvekande och villrådig. Filosofien vill ju finna orsak och verkan förklaringsgrund för allting: Derfor litet att tänka på eller förklara

Syner och oförklarliga ting

Min gamla mormor var specialist på dylika saker och förteg det ej heller. Bland annat påstod hon, att hon såg sin blivande make, innan hon vare sig sett eller kände honom, ja till och med stället. När hon kom till "Mobäcken" första gången att besöka Väsby, kände hon genast igen läget.

Menade sig se eller drömma om vålnader, som tog i hennes armar eller ben, dervid efterlemnades märken eller blånader, som hon brukade visa påföljande morron. -

En gång var jag med Mormor och Mamma till Ås i Råda, der Mormor hade en gift syster. Dennes stjuftotter hadde efter ett långt ofruktsamt äktenskap födt ett barn, och vi voro dit med "barnölsmat". En stjuftson på stället var sjuk men ej värre än att han var uppe och gick ibland. Han hadde förtärt kallt bränvin i myckenhet någon dag förut. Vi foro hem på kvällen. Om

morgonen påföljande dag sa mormor, nämnande namnet, som jag glömt: han dog i natt. - -
Hur vet Ni det? Jag såg honom i natt; och det spordes snart att så var förhållandet, just vid den tiden, som mor ansåg Klockan vara.

Många sägner och hörsagor har jag ock hört berättas, men, som sanningsenlighet ej kan garanteras lemnas detta ur räkningen och istället tala ur egen erfarenhet.

Min far måste arrendera hälften av egendomen av Mormor. Han hadde köp på hela men tillträdesrätt först efter dödsfallen. -

Mormor, som alltid benämndes mor i familjen, torde dervid nog så kraftigt hållit på sin rätt och måhända farsan var något liknöjd härvidlag. Det förekom därför ofta misshälligheter och osämja i hemmet. Så skulle mor flytta till Eg. Per Svensson i Övra Lid. Denne och mors broder i Prestbol samt mågen Jonas Sonedson voro här att ordna med egendomsfrågan.

Mycken sprit förtärdes. De voro opp på kammaaren och bråkade i ovänskap. Mamma var trött och somnade på soffan i köket, der vi befunno oss ensamma. Tyckte det blev ledsamt och ämnade gå opp till de andra. Kommen utom köksdörren - (Ytterdörren stod alltid öppen till sängdags) - satt ett djur på golvet opp om trappan, stort som en hund men huvud som en katt. Ett starkt sken upplyste det annars nattsvarta mörkret och strålade ut och omkring detta fenomen, till färjen brokigt, eller svart och vitt. Jag blev stående ett ögonblick och vi sågo in i varandras ögon, men, så syntes föremålet liksom förskräkt fly utför trapporna, tagande vägen mot norr. Så med ens försvann synen och skenet och nu var det kolmörkt.

Vid hemfärden på natten gick gubben "lillrena" och föll huvudstupa ner på dalbotten och bröt en axel ur led. Någon körare kom och hörde hans jemmer och tog vara på karln.

En annan gång, jag var då fullvext yngling - kördes malm från Nordmark - Sunnemohytta. Hadde en gammal stadig häst och skulle hämta ett lass som utkörts från gruvområdet, emedan detta spärrades av bron till fullt dagsljus. -

Det var en regnperiod i februari månad, och dervid hadde malmköraren rest hem, ty marken blev bar. Nog av! jag gick och slöade efter släden i Tömtegatan och tänkte: " Nu kommer väl kärringen i Nya åt mej." Det var nämligen en gumma som i dagarna dött på Tömte och jag förmodade hon "stod på bår" i källarboden som med ena väggen går intill gatan.

Så i ett nu kastade sig hästen om, dervid skackeländan tog emot så att han sköts mot gärdesgården, dervid han gjorde ett blåsande så kraftigt att det ljöd långt bort. -

Han hindrades ej heller mot gärdesgården utan vände om i fullaste språng. Lyckligtvis hann jag få tag i släden och kom på "medarna" men fick ej hästen hejdad förr än vid Sunnemohytan, Hade tömmarna fastsurrade i släden. Hästen gick alltid bra utan att köras. Vände nu och körde hästen tillbaka men när vi kommo bortemot stället stannade han, kastande sig åt sidorna och ville vända, som jag nu var beredd på och med tömmarna noga spända förhindrade. Jag måste likväl fram och ville föra hästen framåt, varför jag gav ett kraftigt rapp med tömmen. Hästen stegrade sig men gick ej ett steg. Jag skyndade fram till mitt "öks" huvud och tänkte: Om något är i vägen för dej ska det lära vika för mej - och hästen nedslog sitt huvud och visade inget tecken vidare till rädsla. Hadde hört att då sådant förekom skulle man se genom "huvudlagen"

på hästen, d. v. s. den rem som ligger över hästens huvud i vilken betslät är fäst - bör man se mellan huvudet och denna rem. Ämnade först försöka men så tänkte jag. Skall jag ingenting se, bör jag väl ej vara nyfiken. Alltnog jag kom iväg, och allt gick bra.

Någon skulle härvid säga: Detta är lätt förklarligt. Hästen kände liklukten, varför somliga hästar frukta. Det är allt. Nej! min vän. - Hästar kan stundom visa någon oro av liklukten men skyggar aldrig så. Blir ej heller vild av fruktan som i detta fall. Den hästen drog nu flera till graven men visade aldrig tecken till fruktan. Dessutom borde lukten känts lika bra om dagen, när stället passerades som om natten. Hvad "kampen" såg, är ej godt att veta. Säkert något synnerligen ovanligt - detta vet jag derav, att han aldrig brukade skygga, och dessutom var mycket trött. Det var mitt tjugonde lass (malmvåg) och då skenar sannerligen ingen häst. -

En annan gång voro några gossar och flickor till Råda en söndag. Vi gingo till fots och hemkommo temligen sent. En flicka blev syster Kristin följaktig och stannade i vårt hem över natten. - Flickorna lade sig i den stora sängen i kammarn "oppå". Det behagade mig gå och lägga mig invid den främmande flickan. Kristin somnade snart men vi två andra lågo och småpratade. Slutligen avtystnade samtalet, och vi skulle förto oss åt sömnen. Plötsligt hördes en bra hård duns, som om en stor katt hoppat från Chiffoniern ner i golvet. Detta förnyades - med någon minuts mellanrum undan för undan. Ibland rev det i golvet liksom med klor. Trodde flickorna sovo men slog den främmande armen om mig och viskade - tydligen med mycken fruktan - Sover du? Nej, svarade jag, ej heller vet jag, vad här är för väsen. Kanske några pojkar ställt till spektaklet. Jag var alldeles förvissad detta saknade härledning från det materiella och var harm, då flickan både trodde och fick uppfattningen det spökade.

Gick därför opp och undersökte rummet samt opp på vinden. Detta bara för sed skull. - Flickan väcke skyndsamt Kristin, så snart jag gick ut, och var förskräkt. Kan tillägga att dessa hopp förnyades minst 10 gånger innan jag steg opp ty jag tänkte: Det måste väl någon gång sluta. Sedan jag gjort min rekognosering var allt lungt till morron och har ingen varken förr eller senare - så vidt jag vet - störts i sin nattro derefter.

Vid ett annat tillfälle, det var vintertid klart och kallt samt fullmåne. En kväll var farsan på avträdet men hadde lemnat dörren öppen. Han såg mig komma i dörren men likasom tvekande att gå in och sade då: "Kom in du" "här är rum". Därvid jag dock tyst vände och gick. Inkommen i bostaden frågade mig far Varför kom du ej in "på huset" - Med förundran svarade jag att jag icke alls varit ut. Det var underligt tyckte min far. Jag såg dig så tydligt, enär månen sken och det var lika ljusst som någonsin på dagen, du måste varit ut. - Men alla innevarande intygade jag varit inne hela tiden. Det finnes ingen anledning till misstro eller tvekan angående fars uppgifter. Han var i allo en hedersman, med "sunda vätskor". ---

Det kan ju möjligen vid nervsvaghet förekomma hallucinationer med inbillade drömsyner eller under sjukdom i synnerhet "Dillierium tremens", - eller av fruktan och inbillning som alls ej här till frågan i föreliggande fall. --

Ett exempel pf Bodde för särskild orsak skull en sommar på kammarn oppå, i enskildt rum. På hösten en lördags natt sent hemkommen efter att vara borta i något ärende på afton. Som familjen gått till sängs och nu sofvo samt lemnat ytterdörren ostängd ville jag ej störa utan gick direkt, försiktigt upp. När dörren öppnades stod en "bår" mitt på golvet. Man brukade allmänt

ta en avliden människa ur sängen om dödsbudet kom på afton eller sent på dagen och lägga liket på ett brett bräde eller sofffläck, överbrett med ett lakan. - Liket utbäres sedermera och ställes på lämpligt rum på liknande sätt. Nog av: Jag kände en rysning och slöt dörren tillbaka framför mig. Samlade så mina tankar och beslöt undersöka saken. Öppnade dörren på nytt och trädde in samt närmade mig så föremålet och vid beröring fann jag en hel del strykning, var över syster Kristin bredt et hvitt skynke på ett sofflock. Hadde jag ej undersökt kunde lätt en spöksyn utspritts. Saknade den tiden tändstickor såsom icke rökare.

En annan oförklarlig händelse inträffade också långt fram i tiden som Ni säkert hört förut, enär jag mång gånger omtalat den men nedskriver den likväl i detta sammanhang.

Jag var nemligen i Gräs på ett möte en söndagafon troligen i slutet av oktober månad. Tiden blev upptagen längre än meningen var så att mörkret inbröt med hållande regn. Ombads därför övernatta i Gräs, som jag också med tacksamhet gjort, om ej Paul ankommit med häst. En svårt sjuk, ung hustru hadde många gånger under den flydda dagen haft bud, jag skulle besöka henne, hvarför Mamma slutligen sände sonen iväg, när de sågo jag ej kom.

Reste således omedelbart på hemvägen, och det gick friskt undan trots regn och mörker.

När vi så kommo dit der vägen vänder mot Sunnemohyttan neder om torpet Piken kändes som en mycket tung kropp ställt sig på trillans fotsteg - så tungt att fjedrarna på åkdonet nedtrycktes på axlarna och på samma gång liksom med ett fast grepp i trillans bakre stol drog så hårt att bakre hjulgården kom - och gick snedt och något på tvären. Hästen, ett ungt lifligt djur lade ut i sträckande galopp och kunde ej hållas med tömmarna. Som bakhjulen ej gingo rätt skrapade dessa så jord och grus med ett frasande ljud stänkte på åkrarna och vid ojemnheter i vägen gick motsatta sidans framhjul å åkdonet utan att ta marken med ett surr och hela tiden lutade trillan kraftigt åt sidan. Lyckligtvis är vägen där något motlutande när man kommer söderifrån. Komna upp på denna lutning går en gårdsgård på södra sidan vägen. Paul stälde därför hästen rakt på gårdesgården som derav hejdades så mycket jag kunde hoppa av. Fotsocken hadde jag förut lossat, i tanke komma ur och söka hejda hästen men det var fåfängt med den starka farten. När jag kunde hoppa ur var hästen genast lugn så snart jag hann fram till dess huvud. Bad Paul hålla stilla medan jag vidtog undersökning om något var sönder eller i olag. Bakhjulen stodo fortfarande snedt i vägen men för övrigt var allt som vanligt - ej heller var något som helst hinder när jag lyfte det bakre hjulparet rätt. - Sedan fortsatte resan, utan vidare äventyr kommo vi över sundet. På västra sidan sjön träffades småskolläraren Henrik Larsson på väg till sin skola i Lid och hadde han liksom jag af omständigheter blivit fördröjd. Det var nu sent på kvällen. Larsson fick åka med, och när vi kommo till mitt för Väsbyberg - den sjukas bostad - gingo vi - Henrik och jag ditopp - Inkommen fattade jag den sjukas hand och sade: Känner du igen mig Maria? Hon sade "Får jag komma till himmelen kyrkvärden." Så några ord tröstande och några bibelord samt bön. Innom en timme var hon död.

Till den relaterade händelsen kan jag ej finna annan förklaringsgrund än andarnas kamp om en människosjäl. Nils Olsson på Lund var här och ville han undersöka det förut omtalade åkdonet och förklarade derefter det var omöjligt finna en naturlig orsak hjulen ej gingo efter varandra. - Kan tillägga att Henrik Larsson fick en kuslig, sömnlös natt med varjehanda oljud. - Men nu kan det vara nog med spökhistorier. Som dock har den förtjensten vara sannsagor. Innan

kapitlet avslutas må nämnas något om

Tidens fördomar och skrock

Tidens bildningsnivå stod ju på ett betydligt lägre plan än nu och mycken vidskepelse och skrock var rådande. Det borde rätteligen här vara rubriken.

I vår familj var tron på Guds beskydd övervägande, ehuru mamma ej helt frigjort sig från hävdvunnen sed. Mor /mormor/ deremot höll mera fast på betydelsen av "hokus pokus".

När ett spädbarn skulle badas, kastades alltid ett eldkol i vattnet, efter badet innan vattnet slogs ut. Den seden iaktog också min moder. På fråga varför svarade hon att det brukades så. Det är troligen en kvarleva från hedenhös med elds dyrkan. -

När barnen skulle döpas, borde den som höll barnet noga akta sig för att stå över en skarv i bräderna på golvet under akten, barnet skulle eljest få större benägenhet väta under sig.

När räven skrek med ett snyftande ljud, betydde det fegt folk i byn--- och om en person som man tillfälligtvis talade om, ankom var det tecken på han icke var feg. Ordet feg har i folkspråket ej den vanliga betydelsen utan betecknar en menniska som snart ska dö.

När sot brann på "uppståndarna" (De jernhallar som rests mot hvarandra i eldstaden i öppen spis) - och ugglan flaxade mot fönstret, Säkra tecken på dödsfall i huset liksom när foglar hackade på fönstret. --

Det var ej bra om främmande kommo in i ladugården om djuren voro stora och vackra eller om kor i dräktighetstillstånd lagade sig bra giva mycken mjölk vid förestående kalvtid. Sade då den besökande: Det är ett vackert djur eller detta blir - eller måtte vara en bra ko, skulle man svara - ifall den främmande ej sade det sjelf: "Kyss den i - ändan".

Sade den besökande, vem det än var, ingenting var det vida farligare; man kunde alldrig veta om icke djuret blev "ho(med cirkumflex)gsbitet" av onda ögon. D.v.s. ett missunnande till djuret - avund med håg - eller lust sjelf äga ett sådant.

Denna missundsamhet ansågs en så "kraftig verkan åstadkomma" att djuret avstannade i växt, hull och utveckling och riklig mjölmängd. En ko med kraftigt utvecklade juver var bäst akta för främmande ögon. Likaså "råmjölken" eller pannkaka (pannost) stekt av denna mjölk. Mjölken fick ej heller utsättas för uteluft eller pannkaka derav föras utomhus.

En annan sed lärdes och övade vi pojkar. Vi voro särdeles roade av badning för min del förekom det ju icke många gånger, sedan jag fick börja vallgång men dess mer derförut och även sedermera, ett bruk som bibehållit sig så att jag t. o. m. i år flera gånger badat i öppet vatten. - Innan man avlägsnat sig skulle man spotta i vattnet, helst 3 gånger för att skydda sig mot farlighet i vattnet. -

Om det nu skulle vara en gärd till Necken eller sjöjungfrun, eller för att göra sig hård genom att visa sitt trots och förakt, vet jag ej- Verkan i varje fall är nog lika med noll.

När korna utsläpptes om våren gjordes ett kors med trätjära på deras länd - men, säkert skyggade ej vargarna för detta korstecken. Likaledes brukades somligstädes djuren skulle passera över en täljknif som låg på tröskeln. Så skulle Sleke ("mjöl och salt") givas ur koskällan för att sammanhålla djuren så att de följde skällkon. Så skulle spikas till exempel en lie över ladugårdsdörren.

I stallet införes något Qvicksilveer i ett borrar hål framför hästens huvud och över dörren eller spiltan en hästsko. Denna skylt finnes ännu på somliga ställen och skall väl vara stålets gamla förmåga, skydda mot troll och onda makter. - -- Kom osökt att nämna troll dervid bara ett litet tillägg fordras för få ihop ordet Troll - dom

Trolldom och vidskepelse

I blomman av mina ungdomsdagar - jag ändrar sista ordet till barndomsdagar troddes och talades allmänt om trolleri och trolldom. Att trolldom funnits tror jag ännu. Hvarföre skulle eljest i bibeln talas om trolldom och trollkarlar. Låt vara om det och var en okänd vetenskap, synes den ej vara vederhäftig.

Nu vill jag traktera dig med äventyr med fullt påstående det är fakta, men kan ej garantera om orsak och verkan är sanning.

Jag känner tre personer som på en natt förlorat sitt huvudhår utan att förut haft hårsjukdom eller fällning. - -

- 1) Petter på Ängen i Mossängen
- 2) Vilhelm Karlsson Gubbkroken ock
- 3) Hustrun Maja Eriksson i Södra Lid.

En finska från Övre Älvdalen ville nemligen låna hus över natten men nekades och talade hårt och föraktfullt till käringen som uttalade hot om hämnd. Om morgonen låg vartenda hårstrå, jemte hårflåtan hel på kudden. Efter flera år fick denna väl kända hustru liksom liten återväxt på huvudet. Det gick ungefär lika för de andra med det undantag att alldrig hårvext i minsta grad förekommit på männen.

Den piga som tjenade hos Carl Eriksson i Lid vid ofannämnda tillfälle har till fullo bestyrkt för mig sanningen härav. -

Mormor omtalade händelser om sin far, känd som trollkonstnär. Han odlade på vestra delen av sin utskog i Prestbol ganska mycket. Stället kallas än i dag Svarthult. Mannen fick medalj för odlingsflit. Stället ligger avsides och ägaren var bessvärad av elaka människor som dels insläppte kreatur i grödan eller inhängnaden dels nedbröt stängslet, så djuren kommo in. Så kom gubben en dag och överraskade en kärring derinne, som vallade sin ko, och gubben var

rasande och behandlade såväl kossan som ägarinnan omilt. Slutligen skulle mannen gå men gumman skrek Gå du, du skall nog få känna på en kraftigare motståndare än en gammal kvinna. Mannen såg sig om och fick se, att hon kröp på vägen och rev i hans fotspår. Om han viste vad det betydde är ovist men han viste det ej bådade godt och skyndade allt vad han förmådde på hemvägen. När han så hunnit en god bit fick han höra misstänkt dunder efter sig, och vid det stället finnes en stor sten invid vägen och på den kravlade han sig opp.

Knappt var det skett förrän en björn kom rusande, svettig och med fradga om munnen och nosen efter marken. När han så kom till stenen sprang han omkring den något varv men upphof sedan ett vrål och aflägsnade sig.

Mormor berättade också om en släkting hon hadde, boende i Skottvråna i Björkil. Dit kom en kringvandrande kvinna och bad om logis över natten, men, detta nekades. Det var i julen och gubben husvärdan ankommen av sprituosa. Han var ovetting på käringen, som svarade och skarpa ord fälades. Slutligen förlorade gubben alldeles tålmodet, fattade kvinna i hårflåtan och kläderna och drog således ut henne ur bostaden. Hon reste sig och sade med knuten hand hotande: "Idag har man sett min - ett ställe man ej gerna nämner i anständigt sällskap på kroppen . men i morgon ska man se din. - (Här har någon - troligen Hadar skrivit dit ordet "röv" där tankstrecket är.)

Tiden var vidskeplig och gubben insåg han förivrat sig och nyktrade till av fruktan. Nästa dag tordes han ej gå ut, men så måste han ge hästen nattfoder och tog dervid pigan med sig. När han så gick opp i stegen till loftet, tyckte pigan, som stod invid den öppna dörren till stallet, det kom en eldstråle genom dörren och opp emellan gubbens ben. Han gjorde ett rop och föll död ned. -

Har förut under rubriken undervisningen nämt skolans primitiva läge. Vid tiden för följande berättelse började folkskolan utvecklas och påbyggas. Dervid utkom stadga om gymnastik i skolan. För detta ändamål kallades alla lärarna i Övre och Nedre Älvdalen till möte i Råda, der en officer skulle möta och undervisa dem. Bland lärarna var min fars yngsta broder. Farbror med flera lärare hadde sitt logis i sockenstugan, ett stort rum i övre våningen av klockarstugan. En natt förlorade han sin portmonä men sade ingenting derom. Andra natten förlorade han sin klocka och en fällknif. Under en rast denna dag sade han till en kamrat Svanberg från Djekneliden nu Norra Finnskoga: "Det blir omöjligt vistas här och omtalade föregående natters stölder. Dessa två voro ensamt inne. Svanberg yttrade:" Vill du ska vi ha tjuven att återbära det stulna? Farbror som ej alls trodde på dylikt, svarade leende: Nog vill jag ha igen vad jag förlorat för att kunna leva här.

Den andre frågade:" Hur vill du han ska komma, fort eller smått". -- Å han får väl gå som vanligt, sade farbror. Svanberg sade: När han nu kommer vill han ha vatten, det får han inte. Det allvar varmed mannen talade gjorde intryck på farbror och istället för skämt som han förut ansåg började han känna situationen kuslig. - Den andre företog heller inga ovanliga åtgärder utan bara gick på golvet och täljde på pinnar av al. - Plötsligt hördes ett slag i trappan och farbror kände det så kusligt att luften blef rent tryckande. Han gick dertill till fönstret och såg ut samt fick dervid se en af kamraterna i kåren liksom surra rundt och kom så hastigt mot dörren och uppför trapporna. - Han rusade in till farbror och hadde klockan liggande i öppna handen och sade: "Här är klockan". Farbror var dock så förlägen han ej mottog den, varför han

skyndade till väggen och hängde den, derifrån den bortkom. Skyndade så till vattenkarafin på bordet och skulle ha den till munnen och var så ivrig att han babblade. Svanberg ryckte likväl bort karafinen under utropet: "Ut med dig, din fähund". - Mannen återlemnade sedan såväl portmonäen orörd som knifven. - Farbror som i förtroende berättade saken för far sade: Det var så kusligt och hemskt att hadde jag från början vetat det, eller trott derpå, hadde han hellre fått behålla allt. -

Vi hadde här en gammal käring allmänt kallad Låvaskäringa. Hon "koklade" både med människor och djur, och föregav sig kunna bota allt medelst trolldom. - Hennes sonhustru hadde en flicka som hon mot svärmoderns vilja agade och skrek och trätte på flickan. Gumman, den gamla, blef arg och sade: Det vore besynnerligt, om jag ej skulle kunna lägga igen käften på dej. Huru det nu än var blef den unga hustrun så hes, att hon under många år ej kunde tala högt utan viskade. Hon sökte läkare men utan resultat. Jag känner henne väl och vet om hennes heshet, enär hon var hit under tiden. Jag tror hon ej blev bra så länge den andra lefde, men vet det ej bestämt. -

Nu har du hört nog och är derav trött? Skall bara nämna ett annat känt faktum visserligen ej trolldom men underligt i alla fall. Far (farfar) var först till profersionen Sockenskomakare. Hadde mycket sitt tillhåll i den mest folkrika trakten nämligen Gräsgårdarna.

En gång, han vistades då i "Skomakaregården" och der inkom en dag en fattig, bettlande man som bad: Kunde mästaren låta någon av gesellerna få laga mina skor. De voro så dåliga att vattenfradga stod rundtom. Farsan var alltid medlidande och som hans lärningar eljest voro sysselsatta tog han sjelf hand om gubbens skor med stor och grundlig reparation.

Gubben hadde hela tiden sina ögon fästa på far som derav kände sig nästan besvärad.

Slutligen var lagningen verkställd och skorna avlemnades. Gubben var ju tacksam, men så sade han: Kasta dina lästar under skodisken och lemna ditt hantverk. Farsan blev smått stött i tanke gubben ej fann arbetet bra och välgjort och menade var det tacken. Mannen som såg den missnöjda minen sade då: Jag säger det derfor att ditt framtida kall och levebröd blir en bondes. Du får en egendom och derpå kan födas 1 häst, 5 A 6 kor och smådjur, om du eljest sköter dej, men, du skall akta dej för svart färj, den kommer alldrig att trivas hos dig. Bliv nu först bonddräng så du får övningsvana sköta jordbruk. -

Far sade sig mindre akta på gubbens ord än på en erbjudan av Per Håkansson i Aspåsen bli dräng mot stor lön 30 kr om år och "smårede". Detta bestod av strumpor, 1 par skor eller stövlar, 1 Förskinn 2 st Skjortor av blagarnsväv (linne) samt fullt underhåll med mat. - - Han var der i 2 år men ville ej erkänna i följd av den förnämnda gubbens anvisning. Derifrån flyttade han hit och kom så att ingå äktenskap med min mor. De voro ju väl bekanta såsom födda närmaste grannar. -

Tog i början som bonde ingen hänsyn till ofta nämnda profetsia, men en unghäst dog fullständigt, en tid derefter höll en annan femårig häst på att dö. - Denne undgick men förstördes och bortbyttes mot en mycket gammal, såsom oduglig till arbete. Sedan inköptes en vacker ung ko, men denna blev så orolig och vild och smakade ej föda knappast, så att den

måste nedslaktas. Sedan var farsgubben övertygad om sin sagesmans hemliga förmåga se in i framtiden. Detta så mycket mer som utsagan till "punkt och pricka" slår in. Kanske var den mannen ifråga en fjerrskådare? - -

Ja, nu har jag härmed velat tillmötesgå önskan som, efter min uppfattning, var att nedskrifva "litet av varje". Meningen var heller aldrig skrifa en självbiografi. Det är endast brottstycken nedskrifna vid olika stunder - och utan sammanhang.

I min "Lifs bok" är åtskilligt kvar jag kunnat meddela som förbigåtts, annat ej lämpligt nedskriva. Det tillhör "bokens" förseglade blad men skulle dessa minnen och rader av mig framdeles vara dig till glädje och hågkomst är min möda rikligen belönad. - - -

"Och nu anbefaller jag dig - min son och oss alla - åt Gud och åt hans nådesord som förmår uppbygga Eder och gifva Eder arvedel bland dem som är helgade" Ap.g. 20.32

Din tillgifne gamle far

Namnsteckning

På sidan har farfar skrivit: Stafsättet har varit en blandning av nytt och gammalt dumt nog! Du kan säkert finna meningen ändå.